

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Σύγχρονες Μέθοδοι Δημόσιας Διοίκησης και
Διαχείρισης
Public Management**

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«Σύγκριση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των
Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Χάρτη
Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου»**

Επιβλέπων Καθηγητής: Τσίρης Παναγιώτης

**ΓΚΑΡΙΔΑ ΑΘΑΝΑΣΙΑ
Α.Μ. 7109Μ035**

ΑΘΗΝΑ 2012

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α:

Συντομογραφίες.....	σελ 4
Περίληψη.....	σελ 5
Κεφ. I. Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του	
Ανθρώπου.....	σελ 6
1. Το Συμβούλιο της Ευρώπης και η ΕΣΔΑ: Ιστορικά	
Στοιχεία.....	σελ 6
2. Συνοπτική Παρουσίαση του Περιεχομένου της ΕΣΔΑ.....	σελ 9
Κεφ. II. Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.....	σελ 14
1. Ιστορικά Στοιχεία- Γενικές Πληροφορίες.....	σελ 14
2. Συνοπτική Παρουσίαση του Περιεχομένου του	
Χάρτη.....	σελ 17
Κεφ. III. Διαφορές των Δύο Κειμένων.....	σελ 21
1. Διατάξεις που Περιλαμβάνονται μόνο στην ΕΣΔΑ.....	σελ 21
α. Προοίμιο ΕΣΔΑ.....	σελ 22
β. Τίτλος 1: Δικαιώματα και Ελευθερίες.....	σελ 23
γ. Τίτλος 2: Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του	
Ανθρώπου.....	σελ 24
δ. Διατάξεις των πρωτοκόλλων.....	σελ 26
2. Διατάξεις που περιλαμβάνονται μόνο στον Χάρτη.....	σελ 27
α. Κεφάλαιο I: Αξιοπρέπεια.....	σελ 28
β. Κεφάλαιο II: Ελευθερίες.....	σελ 29
γ. Κεφάλαιο III: Ισότητα.....	σελ 31
δ. Κεφάλαιο IV: Αλληλεγγύη.....	σελ 33
ε. Κεφάλαιο V: Δικαιώματα των πολιτών.....	σελ 38
στ. Κεφάλαιο VII: Γενικές Διατάξεις.....	σελ 41
Κεφ. IV. Ομοιότητες των Δύο Κειμένων.....	σελ 42
1. Σύγκριση Αντιστοιχίας των Άρθρων των Δύο Κειμένων.....	σελ 42
α. Δικαίωμα στη Ζωή.....	σελ 44
β. Απαγόρευση Βασανιστηρίων και Απάνθρωπων	
Εξευτελιστικών Ποινών ή Μεταχείρισης.....	σελ 45

γ. Απαγόρευση της Δουλείας και της Αναγκαστικής Εργασίας.....	σελ 47
δ. Δικαίωμα στην Ελευθερία και την Ασφάλεια.....	σελ 48
ε. Σεβασμός της Ιδιωτικής και Οικογενειακής Ζωής.....	σελ 49
στ. Δικαίωμα Γάμου και Ιδρύσεως Οικογένειας.....	σελ 50
ζ. Ελευθερία Σκέψης, Συνείδησης και Θρησκείας.....	σελ 51
η. Ελευθερία Έκφρασης και Πληροφόρησης.....	σελ 52
θ. Ελευθερία του Συνέρχεσθαι και Συνεταιριζέσθαι.....	σελ 53
ι. Δικαίωμα Εκπαίδευσης.....	σελ 54
ια. Δικαίωμα Ιδιοκτησίας.....	σελ 55
ιβ. Προστασία σε Περίπτωση Απομάκρυνσης, Απέλασης και Έκδοσης.....	σελ 56
ιγ. Απαγόρευση Διακρίσεων.....	σελ 57
ιδ. Ισότητα Ανδρών και Γυναικών.....	σελ 58
ιε. Δικαίωμα Διαπραγματεύσεως Συλλογικών Δράσεων.....	σελ 58
ιστ. Δικαίωμα του Εκλέγειν και Εκλέγεσθαι.....	σελ 59
ιζ. Δικαίωμα Πραγματικής Προσφυγής και Αμερόληπτου Δικαστηρίου.....	σελ 60
ιη. Τεκμήριο Αθωότητας και Δικαιώματα Υπεράσπισης.....	σελ 62
ιθ. Αρχές τις Νομιμότητας και της Αναλογικότητας Αξιοποινών Πράξεων και Ποινών.....	σελ 63
κ. Δικαίωμα του Προσώπου να μη Δικάζεται ή να μη Τιμωρείται Ποινικά δύο Φορές για την Ίδια Αξιοποινή Πράξη.....	σελ 64
κα. Απαγόρευση Κατάχρησης Δικαιώματος.....	σελ 64
Συμπεράσματα.....	σελ 66
Βιβλιογραφία.....	σελ 68

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ:

ΕΣΔΑ: Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΕΔΔΑ: Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΔΕΕ: Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΕΕ: Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΕΚ: Συνθήκη ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

ΣΛΕΕ: Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία έχει σαν στόχο να αναλύσει τον τρόπο με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Τα δύο αυτά κείμενα έχουν κυρωθεί από τη χώρα μας και έχουν αποκτήσει δεσμευτικό χαρακτήρα. Επίσης στα πλαίσια της εργασίας αυτής θα παρουσιαστούν ποιες είναι οι διαφορές τους όσον αφορά το περιεχόμενό τους, ποιο κείμενο είναι πιο δεσμευτικό χαρακτήρα , τι δικαιώματα περιλαμβάνει το κάθε κείμενο (ατομικά, κοινωνικά, πολιτικά) καθώς έχουν διαφορετική μορφή λόγω της εποχής που συντάχθηκαν αλλά και λόγω του ότι το κάθε ένα από αυτά έχει συνταχθεί στα πλαίσια διαφορετικού οργανισμού (το πρώτο στα πλαίσια του Συμβουλίου της Ευρώπης ενώ το δεύτερο στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Επιπλέον θα παρουσιαστεί η διαφορά που υπάρχει στον τρόπο με το οποίο μπορούν να προσφύγουν τα ενδιαφερόμενα μέρη κατά των κρατών, (ή και των οργάνων της ΕΕ όσον αφορά τον ΧΘΔ) στα δύο αρμόδια δικαστήρια, στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) και στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), όταν παραβιάζονται τα προστατευόμενα δικαιώματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι:

ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ

ΑΝΘΡΩΠΟΥ

1. Το Συμβούλιο της Ευρώπης και η ΕΣΔΑ: Ιστορικά Στοιχεία

Το καταστατικό του Συμβουλίου της Ευρώπης (εφεξής Συμβούλιο) υπογράφηκε στις 5 Μαΐου του 1949 στο Λονδίνο. Τα αρχικά μέλη του Συμβουλίου ήταν δέκα: Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Νορβηγία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ σήμερα τα μέλη του φτάνουν τα 47¹. Απαραίτητη προϋπόθεση για τα κράτη που θέλουν να γίνουν μέλη του Συμβουλίου είναι η επικύρωση της Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (εφεξής ΕΣΔΑ)² και εναρμόνιση του εσωτερικού τους δικαίου με αυτήν³.

Η έδρα του Συμβουλίου είναι το Στρασβούργο και στόχος του είναι να εδραιωθούν οι δημοκρατικοί θεσμοί, να διασφαλισθούν τα δικαιώματα του ανθρώπου και το κράτος δικαίου⁴. Επίσης η πλουραλιστική δημοκρατία, η ανάπτυξη της πολιτιστικής ταυτότητας και πολυμορφίας της Ευρώπης, η επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η ευρωπαϊκή κοινωνία αποτελούν κομμάτι των επιδιώξεων του⁵. Η οικονομική και κοινωνική πρόοδος των κρατών μελλών προστατεύεται μέσω των κοινών αρχών τους και ιδεωδών τους⁶. Ένας

¹ Επίσημη ιστοσελίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης

<http://www.coe.int/aboutCoe/index.asp?page=47pays1europe&l=en> [15-8-2011]

² Στ. Μαθίας, Λ. Κ. Σταυρίτη (επιμ.), «*Η Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην Ευρώπη*», Αθήνα- Κομοτηνή 2005, εκδ Αντ. Ν. Σάκκουλα, σ. 27.

³ Γ. Αμίτσης (επιμ.), Έ. Τσατσαρέλη (μτφ.), «*Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης : δίκαιο και πρακτική*», Αθήνα 2001, εκδόσεις Παπαζήση, σ. 47

⁴ Στ. Μαθίας, Λ. Κ. Σταυρίτη (επιμ.), ο.π., σ. 17.

⁵ Επίσημη ιστοσελίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης

<http://www.coe.int/aboutCoe/index.asp?page=47pays1europe&l=en> [15-08-2011]

⁶ Γ. Αμίτσης (επιμ.), Έ. Τσατσαρέλη (μτφ.), ο.π., σ. 33

ακόμη στόχος του Συμβουλίου είναι να φέρει τα ευρωπαϊκά κράτη πιο κοντά⁷.

Τα όργανα του Συμβουλίου είναι: η Επιτροπή Υπουργών που αποτελείται από τους Υπουργούς Εξωτερικών των συμβαλλομένων μερών ή από τους μόνιμους αντιπροσώπους τους και είναι υπεύθυνη για την πολιτική, τις ενέργειες, το πρόγραμμα του Συμβουλίου και για τον προϋπολογισμό του, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση και το Κογκρέσο Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών, τα οποία συνεπικουρεί η Διεθνή Γραμματεία, επικεφαλής της είναι ο Γενικός Γραμματέας, τον οποίο εκλέγει η Κοινοβουλευτική Συνέλευση και η θητεία του διαρκεί για πέντε έτη⁸.

Τα δικαιώματα τα οποία προστατεύονται από το Συμβούλιο αποτελούν κομμάτι της ΕΣΔΑ που υπογράφηκε στις 4 Νοεμβρίου του 1950 και τέθηκε σε ισχύ στις 3 Σεπτεμβρίου του 1953⁹. Η Σύμβαση όμως καλύπτει μόνο τα ευρέως αναγνωρισμένα δικαιώματα και δεν επεκτείνεται στα κοινωνικά δικαιώματα¹⁰.

Αρμόδιο για την επίλυση διαφορών μεταξύ των συμβαλλομένων μερών και των πολιτών είναι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφεξής ΕΔΔΑ) το οποίο με την νομολογία του έχει εμπλουτίσει περαιτέρω το περιεχόμενο της ΕΣΔΑ. Επιπλέον τα Πρωτόκολλα που έχουν τροποποιήσει την ΕΣΔΑ και έχουν προστεθεί σε αυτή αποτελούν ξεχωριστές συνθήκες, και για αυτόν τον λόγο έπρεπε και αυτά να επικυρωθούν από τα συμβαλλόμενα μέρη ώστε να αποκτήσουν δεσμευτικό χαρακτήρα¹¹.

Η νομολογία του ΕΔΔΑ δίνει τη δυνατότητα στον εθνικό δικαστή να εφαρμόσει την ΕΣΔΑ, ώστε να επιλύει τις τυχόν διαφορές χωρίς να είναι

⁷ R. Beddeard, "*Human Rights and Europe*", London 1980, Sweet and Maxwell, First Edition 1973, p 30

⁸ Επίσημη ιστοσελίδα της Βουλής των Ελλήνων
<http://www.hellenicparliament.gr/Diethneis-Drastiriotites/Diethnes-Perivallon/Diethneis-Organismoi/?orgId=47c943ba-de8f-4138-a045-0864a0cb345a>
[15-08-2011]

⁹ Γ. Αμίσης (επιμ.), Ε. Τσατσαρέλη (μτφ.), ο.π., σ. 42

¹⁰ R. Beddeard, op.cit., p 21

¹¹ Γ. Αμίσης (επιμ.), Ε. Τσατσαρέλη (μτφ.), ο.π., σ. 43

αναγκαία η επέμβαση των οργάνων του Συμβουλίου¹². Επίσης το ΕΔΔΑ είναι το δικαστήριο το οποίο είναι αρμόδιο για τον έλεγχο της συμβατότητας του εσωτερικού δικαίου των συμβαλλομένων μερών με το περιεχόμενο της ΕΣΔΑ¹³. Ταυτόχρονα μπορεί να εκφέρει συμβουλευτικές κρίσεις όσον αφορά την ερμηνεία της ΕΣΔΑ¹⁴. Το δικαίωμα να μπορεί να προσφύγει στο ΕΔΔΑ¹⁵ έχει κάθε άτομο, που θεωρεί ότι έχουν θιχτεί τα αναγνωριζόμενα από την ΕΣΔΑ δικαιώματα του.

Αξιοσημείωτο δε είναι ότι η ΕΣΔΑ ως διεθνή σύμβαση είναι ανώτερη του εθνικού νόμου. Επομένως στις περιπτώσεις που τα συμβαλλόμενα μέρη ενεργούν θίγοντας τα προστατευόμενα από την ΕΣΔΑ δικαιώματα και ελευθερίες, είναι υποχρεωμένα να λογοδοτήσουν για τις ενέργειές τους ενώπιον του ΕΔΔΑ¹⁶.

Η διασφάλιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου αποτέλεσε ένα πολύ μεγάλο βήμα στην προστασία του ατόμου από την κρατική εξουσία, η οποία πολλές φορές αγγίζει τα όρια της αυθαιρεσίας και της κατάχρησης εις βάρος του ατόμου¹⁷. Το άτομο πλέον έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει την προσωπικότητά του ελεύθερα και ταυτόχρονα να προάγει τις ατομικές και κοινωνικές αξίες¹⁸. Είναι γεγονός ότι η ΕΣΔΑ έχει έντονο το χαρακτηριστικό της προστασίας των δικαιωμάτων και δεν διστάζει να στραφεί κατά των συμβαλλομένων κρατών¹⁹, επιβάλλοντάς τους ακόμη και κυρώσεις. Κατά αυτόν τον τρόπο δημιουργούνται στενότερες και ισχυρότερες σχέσεις μεταξύ κράτους και πολιτών²⁰.

Η ΕΣΔΑ «βασίζεται στην αρχή των αντικειμενικών κανόνων και στα δικαιώματα των προσώπων», τα δικαιώματα αυτά αποτελούν το

¹² F. G. Jacobs, R. C.A. White, *«The European Convention on Human Rights»*, 2nd ed., Oxford : Clarendon Press , 1996, p. 15.

¹³ Γ. Αμίτσης (επιμ.), Ε. Τσατσαρέλη (μτφ.), ο.π., σ. 44

¹⁴ Γ. Αμίτσης (επιμ.), Ε. Τσατσαρέλη (μτφ.), ο.π., σ. 44-45

¹⁵ K. Reid, *«A Practitioner's Guide to the European Convention of Human Rights»*, London 1998, Sweet and Maxwell, p 38

¹⁶ Γ. Αμίτσης (επιμ.), Ε. Τσατσαρέλη (μτφ.), ο.π., σ. 45

¹⁷ Στ. Μαθίνας, Α. Κ. Σταυρίτη (επιμ.), ο.π., σ. 21.

¹⁸ Στ. Μαθίνας, Α. Κ. Σταυρίτη (επιμ.), ο.π., σ. 21.

¹⁹ R. Beddeard, op.cit., p 4

²⁰ R. Beddeard, op.cit., p 182

αντικείμενο προστασίας από την εξουσία των συμβαλλομένων μερών, που πολλές φορές μπορεί να είναι καταχρηστική²¹. Επομένως η ΕΣΔΑ είναι οι κανόνες πάνω στους οποίους πρέπει να βασίζονται τα κράτη ώστε να μην καταπατούν τα δικαιώματα των πολιτών τους. Ένας από τους λόγους της επιτυχίας της οφείλεται στο γεγονός ότι τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν κοινές πολιτισμικές ταυτότητες²².

2. Συνοπτική Παρουσίαση του Περιεχομένου της Συμβάσεως για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου²³

Η ΕΣΔΑ αποτελείται από τρεις τίτλους στους οποίους συγκαταλέγονται 58 άρθρα. Το κείμενο της ΕΣΔΑ συνοδεύεται από έξι Πρωτοκόλλα, τα υπ' αριθ. 1, 4, 6, 7, 12 και 13 τα οποία προσθέτουν νέες διατάξεις στο κείμενο της. Ενώ τα Πρωτόκολλα υπ' αριθ. 2, 3, 5, 8, 9, 10, 11 και 14 έχουν τροποποιήσει τις διατάξεις της ΕΣΔΑ και επομένως έχουν ενσωματωθεί στο περιεχόμενό της.

Πιο συγκεκριμένα τα Πρωτόκολλα υπ' αριθ. 3, 5 και 8, τα οποία περιελάμβανε και το κείμενο του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 2, που είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ΕΣΔΑ, αποτελούν τις πρώτες τροποποιήσεις του κειμένου της. Το 11^ο Πρωτόκολλο αντικατέστησε όλες τις διατάξεις που έχουν τροποποιηθεί ή προστεθεί από τα παραπάνω Πρωτόκολλα, και ανακάλεσε το Πρωτόκολλο υπ' αριθ. 9 και κατέστησε άνευ αντικειμένου το Πρωτόκολλο υπ' αριθ. 10.

Το 14^ο Πρωτόκολλο τέθηκε σε ισχύ από την 1^η Ιουνίου του 2010 και τροποποίησε και αυτό την ΕΣΔΑ. Σύμφωνα με το 17^ο άρθρο του πρωτοκόλλου αυτού η ΕΕ μπορεί να γίνει μέλος της ΕΣΔΑ²⁴. Πρέπει επίσης να τονισθεί το γεγονός ότι η Ελλάδα δεν έχει επικυρώσει το 4^ο και το 12^ο Πρωτόκολλο.

²¹ Γ. Αρίτσης (επιμ.), Έ. Τσατσαρέλη (μτφ.), ο.π., σ. 46

²² R. Beddeard, op.cit., p 1

²³ ΕΣΔΑ όπως έχει τροποποιηθεί από το 14^ο Πρωτόκολλο

²⁴ "Protocol 14- The Reform of the ECHR", p 2 <http://www.echr.coe.int>

Στο προοίμιο της ΕΣΔΑ αναγνωρίζεται το δικαίωμα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και στη συνέχεια ακολουθεί το πρώτο άρθρο της ΕΣΔΑ στο οποίο διατυπώνεται η υποχρέωση σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου από τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη.

Ο πρώτος τίτλος της ΕΣΔΑ περιλαμβάνει δεκαοκτώ άρθρα και αφορά καθαρά την απονομή δικαιωμάτων και ελευθεριών. Πιο συγκεκριμένα αναγνωρίζεται το δικαίωμα στη ζωή, στη προσωπική ελευθερία και ασφάλεια, στη χρηστή απονομή δικαιοσύνης, το δικαίωμα του σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, η ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, η ελευθερία έκφρασης, η ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι, το δικαίωμα συνάψεως γάμου, το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής. Απαγορεύονται τα βασανιστήρια, η δουλεία και τα καταναγκαστικά έργα, η επιβολή ποινής χωρίς την ύπαρξη νόμου, επίσης απαγορεύονται οι διακρίσεις και η κατάχρηση κάποιου δικαιώματος. Απαγορεύονται οι περιορισμοί στην πολιτική δράση των αλλοδαπών και δύνεται η δυνατότητα στα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη να παρεκκλίνουν από τις διατάξεις της ΕΣΔΑ σε περιπτώσεις εκτάκτου ανάγκης. Όμως τα άρθρα 2, 3, 4 (παρ. 1 και 7) δεν μπορούν να παραβιαστούν σε καμία περίπτωση. Στο τελευταίο άρθρο του κεφαλαίου αυτού τίθενται όρια στη χρήση των περιορισμών των δικαιωμάτων ώστε τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη να μην υπερβαίνουν τα επιτρεπόμενα όρια.

Ο δεύτερος τίτλος της ΕΣΔΑ «Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των δικαιωμάτων του ανθρώπου» αφορά τη λειτουργία του δικαστηρίου. Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει τα άρθρα 19- 51 στα οποία ορίζεται η σύσταση του ΕΔΔΑ που έχει ως στόχο του τη διασφάλιση ότι τα συμβαλλόμενα μέρη θα τηρούν τις υποχρεώσεις τους έναντι των πολιτών τους. Επίσης ορίζεται και ο αριθμός των δικαστών ο οποίος θα ισούται με τον αριθμό των συμβαλλομένων μερών. Στη συνέχεια κατοχυρώνονται οι όροι άσκησης των καθηκόντων των δικαστών, ο τρόπος εκλογής τους, η διάρκεια και η λήξη της θητείας τους. Το 24^ο άρθρο ορίζει ότι το ΕΔΔΑ διαθέτει Γραμματεία ενώ στο μονομελή του σχηματισμό επικουρείται από Εισηγητές. Στα άρθρα που έπονται περιγράφονται οι αρμοδιότητες

της Ολομέλειας του ΕΔΔΑ, της μονομελούς συνθέσεώς του και των Επιτροπών. Η ΕΣΔΑ επίσης περιλαμβάνει στο άρθρο 29 πότε ένα Τμήμα δύναται να αποφανθεί επί του παραδεκτού και της ουσίας των ατομικών προσφυγών, ενώ στη συνέχεια περιγράφεται πότε ένα Τμήμα μπορεί να παραιτηθεί υπέρ του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, του οποίου οι αρμοδιότητες καταγράφονται στο άρθρο 31.

Επιπροσθέτως στην συνθήκη συμπεριλαμβάνονται τα όρια της δικαιοδοσίας του ΕΔΔΑ, καθώς τα συμβαλλόμενα μέρη τα φυσικά πρόσωπα έχουν τη δυνατότητα να προσφεύγουν στο ΕΔΔΑ για να καταγγείλουν οποιαδήποτε παραβίαση των διατάξεων της ΕΣΔΑ. Φυσικά περιγράφονται από τη Σύμβαση και οι προϋποθέσεις οι οποίες θα πρέπει να ισχύουν ώστε να μπορεί να γίνει παραδεκτή μια προσφυγή. Μέρος στις ακροαματικές διαδικασίες μπορεί να λάβει και κάποιο άλλο συμβαλλόμενο μέρος το οποίο δεν είναι απαραίτητο να είναι διάδικο, επίσης μπορεί να συμμετάσχει και ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Το ΕΔΔΑ έχει τη δυνατότητα να διαγράψει κάποια προσφυγή και να διενεργήσει έρευνα στα πλαίσια της εξέτασης μιας προσφυγής. Τα διάδικα μέρη επιπλέον μπορούν να επιλέξουν να επιλύσουν τη διαφορά μέσω φιλικού διακανονισμού. Η συνεδρίαση κατά κανόνα είναι δημόσια όπως επίσης και το κοινό έχει πρόσβαση σε όλα τα έγγραφα εκτός και αν ο Πρόεδρος του ΕΔΔΑ αποφασίσει διαφορετικά²⁵.

Το Δικαστήριο εφόσον κρίνει ότι υπάρχει παραβίαση παρέχει δίκαιη ικανοποίηση στον παθόντα. Σε κάθε περίπτωση, είτε εντοπιστεί παραβίαση είτε κριθεί η προσφυγή ως απαράδεκτη, οφείλει να αιτιολογεί τις αποφάσεις του. Επίσης στις περιπτώσεις που κάποιος από τους δικαστές διαφωνεί επισυνάπτεται και η δική του αιτιολόγηση στην απόφαση. Οι αποφάσεις των Τμημάτων και του Τμήματος Ευρείας Σύθεσης είναι οριστικές με υποχρεωτική ισχύ και πρέπει να εκτελεστούν από τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη.

²⁵ Άρθρο 40 ΕΣΔΑ

Ταυτόχρονα δίνεται η δυνατότητα στους διαδίκους να προσφύγουν ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως μετά την έκδοση της αποφάσεως του αρμόδιου Τμήματος. Το ΕΔΔΑ εκδίδει γνωμοδοτήσεις που αφορούν την ερμηνεία της ΕΣΔΑ και των Πρωτοκόλλων της. Οι γνωμοδοτήσεις αυτές φυσικά πρέπει να είναι αιτιολογημένες. Το Συμβούλιο αναλαμβάνει τα έξοδα που προκύπτουν από την λειτουργία του Δικαστηρίου και οι δικαστές απολαμβάνουν προνόμια και ασυλίες που προβλέπονται από τον καταστατικό του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Το τρίτο κεφάλαιο του κειμένου έχει τον τίτλο «Διάφορες Διατάξεις» και περιλαμβάνει οκτώ άρθρα που αφορούν διαδικαστικές λειτουργίες μεταξύ των συμβαλλομένων μερών και του Συμβουλίου της Ευρώπης. Σε αυτό ορίζεται ότι οι Κυβερνήσεις των συμβαλλομένων μερών θα πρέπει, εφόσον τους ζητηθεί από τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, να επεξηγήσουν τον τρόπο με τον οποίο εξασφαλίζουν την εφαρμογή της ΕΣΔΑ με αποτελεσματικό τρόπο.

Το κείμενο της ΕΣΔΑ δεν περιλαμβάνεται καμία διάταξη η οποία περιορίζει ή αρνείται δικαιώματα και θεμελιώδεις ελευθερίες. Επιβεβαιώνεται και η εξουσία που έχει παρασχεθεί στην Επιτροπή των Υπουργών από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Τονίζεται επίσης ότι τα συμβαλλόμενα μέρη δεν μπορούν να επιλύσουν διαφορές που αφορούν την ερμηνεία και την εφαρμογή της ΕΣΔΑ παρά μόνο με τους προβλεπόμενους από την ΕΣΔΑ τρόπους.

Στο 56^ο άρθρο ορίζεται η εδαφική εφαρμογή του κειμένου αυτού, ενώ το άρθρο που ακολουθεί παρέχει τη δυνατότητα στα συμβαλλόμενα μέρη να διατυπώνουν τις επιφυλάξεις τους. Τα συμβαλλόμενα μέρη δεν μπορούν να καταγγείλουν την ΕΣΔΑ μετά το πέρας πενταετίας από την έναρξη της ισχύος της. Μπορούν όμως να πάψουν να αποτελούν μέλη της εφόσον δεν αποτελούν μέλη του Συμβουλίου. Στο τελευταίο άρθρο της ΕΣΔΑ ορίζεται ότι μπορούν να υπογράψουν και άλλα μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης τη Σύμβαση μετά την έναρξη ισχύος της, το ίδιο ισχύει και για την ΕΕ.

Το πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο περιλαμβάνει έξη άρθρα από τα οποία τα δύο τελευταία αφορούν την υπογραφή- επικύρωση του

Πρωτοκόλλου. Στο πρώτο άρθρο αναγνωρίζεται η προστασία της ιδιοκτησίας, στη συνέχεια το δικαίωμα στην εκπαίδευση, το δικαίωμα για ελεύθερες εκλογές και στο τέταρτο άρθρο ορίζεται η εδαφική εφαρμογή του Πρωτοκόλλου αυτού.

Το έκτο Πρωτόκολλο αποτελείται από εννέα άρθρα, με τα οποία καταργείται η θανατική ποινή, παρά μόνο σε καιρό πολέμου μπορεί να προβλέπεται από τη νομοθεσία των συμβαλλομένων μερών, απαγορεύονται οι παρεκκλίσεις καθώς και οι επιφυλάξεις από τις διατάξεις του. Τις ίδιες ακριβώς διατάξεις περιλαμβάνει και το 13^ο Πρωτόκολλο. Στα άρθρα 5- 9 περιγράφεται η εδαφική εφαρμογή του 6^{ου} πρωτοκόλλου, η υπογραφή και η επικύρωσή του, η έναρξη ισχύος του και τα καθήκοντα του θεματοφύλακα.

Το έβδομο Πρωτόκολλο απαρτίζεται από δέκα άρθρα. Τα άρθρα 6- 9 αφορούν την εδαφική εφαρμογή του, την υπογραφή και τη επικύρωσή του και την έναρξη ισχύος του. Στο δέκατο άρθρο του ιδίου Πρωτοκόλλου καταγράφονται τα καθήκοντα του θεματοφύλακα. Ενώ στα άρθρα 1- 5 απονέμονται δικαιώματα όπως οι διαδικαστικές εγγυήσεις σε περίπτωση απέλασης αλλοδαπού, το δικαίωμα για διπλό βαθμό δικαιοδοσίας σε θέματα ποινικού δικαίου, το δικαίωμα αποζημιώσεως σε περίπτωση δικαστικής πλάνης, το δικαίωμα κάθε προσώπου να μη δικάζεται ή να τιμωρείται δύο φορές για το ίδιο αδίκημα και η ισότητα μεταξύ των δύο συζύγων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II:

Ο ΧΑΡΤΗΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

1. Ιστορικά στοιχεία- Γενικές Πληροφορίες

Ο Χάρτης Θεμελιωδών δικαιωμάτων (εφεξής Χάρτης) αποτελεί ένα κείμενο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής ΕΕ), με δεσμευτική πλέον ισχύ από το 2009 μετά και την επικύρωση της Συνθήκης της Λισαβόνας. Ο Χάρτης καταγράφει τα δικαιώματα όλων των προσώπων, ατομικά, κοινωνικά, πολιτικά, αστικά, οικονομικά αλλά και τα δικαιώματα των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα δικαιώματα αυτά αφορούν όλα τα άτομα χωρίς να γίνονται διακρίσεις βάση εθνικότητας, τόπου διαμονής ή φύλου, εκτός από τα δικαιώματα που σχετίζονται με την Ευρωπαϊκή Ιθαγένεια και ορισμένα κοινωνικά δικαιώματα τα οποία αναφέρονται σε συγκεκριμένες ομάδες ατόμων²⁶.

Πριν από την σύνταξη του Χάρτη, το Δικαστήριο της Ε.Ε. (εφεξής ΔΕΕ) θεωρώντας ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου τα εφαρμόζε μέσω των αποφάσεών του²⁷. Κατά αυτόν τον τρόπο απονέμονταν στους ευρωπαίους πολίτες μόνο έμμεσα χωρίς να γίνονται αντιληπτά²⁸. Επομένως τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στο Χάρτη δέσμευαν τα κράτη- μέλη πριν από τη σύνταξη του²⁹, και ο Χάρτης αν και εγκρίθηκε το 2000 δε αποτέλεσε την πρώτη μορφή προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, μέσα στο οικοδόμημα της Ε.Ε³⁰. Επίσης από την 1^η Μαρτίου του 2007 λειτουργεί ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων που έχει ως αρμοδιότητα την

²⁶ Έγγραφο COM (2000) 644 τελικό

²⁷ Α. Γκριζάρη- Ξανθοπούλου, «Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ μετά την Συνθήκη της Λισαβόνας», *Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου*, τόμος 31, τεύχ. 1, Ιανουάριος- Μάρτιος 2011, σ 11

²⁸ Α. Γκριζάρη- Ξανθοπούλου, ο.π., σ 11

²⁹ Ι. Παπαγεωργίου, «Το άσυλο και η μετανάστευση μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας», *Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου*, Τόμος 30, τευχ. 4, Οκτώβριος- Δεκέμβριος 2010, σ 506

³⁰ M. Cartabia, "Europe and Rights Taking Dialogue Seriously", *European Constitutional Law Review*, Vol 5, Iss1 31-5-2009, p 8

προστασία των δικαιωμάτων όπως αυτά κατοχυρώνονται από τον Χάρτη³¹.

Όταν αρχικά συντάχθηκε ο Χάρτης από τα τρία κύρια όργανα της Ε.Ε., Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, και Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αποτελούσε το δεύτερο κομμάτι της Συνθήκης για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα³² το οποίο δεν επικυρώθηκε από κράτη μέλη. Όμως, μετά από 52 χρόνια, η Ε.Ε. απέκτησε ένα κείμενο που προστατεύει τα θεμελιώδη δικαιώματα³³. Ένας από τους λόγους που συντάχθηκε ο Χάρτης, ήταν η συγκέντρωση όλων των αρχών και όλων των δικαιωμάτων του κοινοτικού κεκτημένου σε ένα ενιαίο κείμενο.

Ο Χάρτης συντάχθηκε βασιζόμενος σε διεθνή και ευρωπαϊκά κείμενα που αφορούν τα δικαιώματα του ανθρώπου. Πιο συγκεκριμένα οι πηγές του Χάρτη είναι η ΕΣΔΑ, οι συνταγματικές παραδόσεις των κρατών- μελών, το κοινοτικό κεκτημένο, ο Κοινοτικός Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων των εργαζομένων και ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης, (αυτά τα δύο κείμενα αφορούν τα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα), η Διεθνής Σύμβαση δικαιωμάτων του παιδιού, οι Συνθήκες Σέγκεν και Ευροpol³⁴. Τα άρθρα που προέρχονται από τις συνταγματικές παραδόσεις των κρατών- μελών ερμηνεύονται σύμφωνα με αυτές³⁵. Παρ' όλα αυτά αποτελεί ένα μοναδικό κείμενο καθώς συγκεντρώνει διαφορετικούς τύπους δικαιωμάτων χωρίς να υπάρχει διαχωρισμός, όπως παρατηρείται στα περισσότερα διεθνή κείμενα.

³¹ Κ.Π. Βατάλης, «Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης», *Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου*, Τόμος 30, τευχ. 3, Ιούλιος- Σεπτέμβριος 2010, σσ 355-356.

³² A. Hinarejos, "Recent Human Rights Developments in the EU Courts: The Charter of Fundamental Rights, the European Arrest Warrant and Terror List", *Human Rights Law Review*, Vol. 7, Iss 4, p 794.

³³ Π. Αργαλιάς, «Θεσμικές Αλλαγές Σύμφωνα με την Συνθήκη της Λισσαβόνας», *Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου*, Τόμος 30, τευχ. 4, Οκτώβριος- Δεκέμβριος 2010, σ 514.

³⁴ Λ. Παπαδοπούλου, «Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην ενωσιακή έννομη τάξη», *Το Σύνταγμα, Διμηνιαία Επιθεώρηση Συνταγματικής Θεωρίας και Πράξη*, <http://tosyntagma.ant-sakkoulas.gr/>

³⁵ Επίσημη ιστοσελίδα της Ε.Ε. <http://www.europa.eu>

Ο Χάρτης συγκεντρώνει τα δικαιώματα με τέτοιο τρόπο ώστε να γίνονται εύκολα κατανοητά και αντιληπτά στους πολίτες. Αποτέλεσε ένα ακόμη βήμα της Ε.Ε. προς τη μείωση του Δημοκρατικού Ελλείμματος το οποίο υπάρχει από τη δεκαετία του 1980³⁶. Επιπλέον το ύψος του κειμένου είναι ουδέτερο, ώστε να μην γίνονται διακρίσεις μεταξύ των δυο φύλων και «καταργώντας την κυριαρχία ενός από τα δύο φύλα»³⁷, όπως τονίζεται και από την ίδια την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανακοίνωσή της που αφορά τη νομική φύση του Χάρτη. Η Επιτροπή είναι αυτή που διασφαλίζει ότι ο Χάρτης εφαρμόζεται από τα όργανα και την Ε.Ε.³⁸. Από το 2010 συντάσσει κάθε χρόνο μια έκθεση που θα αφορά την εφαρμογή του Χάρτη³⁹.

Εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι ο Χάρτης προχωράει ένα ακόμη βήμα και προσπαθεί να καλύψει τις ανάγκες του μέλλοντος, θεοπιίζοντας για παράδειγμα δικαιώματα που έχουν άμεση σχέση με την βιοηθική. Με αυτόν τον τρόπο θέλει να προλάβει τυχόν κενά που θα μπορούσαν να δημιουργηθούν στο μέλλον με την συνεχή ανάπτυξη της τεχνολογίας καθώς και άλλων κλάδων όπως αυτός της βιολογίας.

Ο Χάρτης αποτέλεσε στην ουσία ένα τρόπο οριοθέτησης της κοινοτικής εξουσίας, που πηγάζει από τα όργανα της ΕΕ, πριν ακόμη αποκτήσει δεσμευτική ισχύ⁴⁰. Με την Συνθήκη της Λισαβόνας ο Χάρτης αποκτά δεσμευτική ισχύ ισοδύναμη με αυτή των Συνθηκών, επομένως εντάσσεται στο πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο, το οποίο υπερισχύει του παράγωγου κοινοτικού δικαίου, που προέρχεται από τα όργανα της ΕΕ, αλλά και των συνταγμάτων των κρατών- μελών της ΕΕ.

Παρ' όλα αυτά το κείμενο του Χάρτη που απέκτησε δεσμευτική ισχύ το 2009 έχει κάποιες διαφορές από αυτό της Νίκαιας. Αυτό συνέβη γιατί ορισμένα κράτη- μέλη προτιμούσαν η προστασία των θεμελιωδών

³⁶ M. Gavouneli, V. Kuriakopoulos, *“Olympia II: Human Rights in the 21st Century”*, Athens- Komotini 2002, Ant. N. Sakkoulas Publishers, p 79

³⁷ Έγγραφο COM (2000) 644 τελικό

³⁸ [COM 2010 573] *“Putting the Charter of Fundamental Rights into Practice”*

³⁹ [COM 2010 573] *“Putting the Charter of Fundamental Rights into Practice”*

⁴⁰ Γ. Παπαδημητρίου, «Δεσμευτική Ισχύς του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων», *Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου*, τόμος 22, τευχ. 2, Απρίλιος- Ιούνιος 2002, σ 215.

δικαιωμάτων να παραμείνει σε εθνικό επίπεδο και ταυυτόχρονα ήθελαν να περιορίσουν την εμβέλεια των «νέων δικαιωμάτων»⁴¹. Ίσως και αυτός είναι ένας λόγος για τον οποίο ο Χάρτης μένει πάντα στα πλαίσια των συνθηκών⁴².

Για να ικανοποιηθούν οι διαφωνίες που είχαν το Ηνωμένο Βασίλειο και η Πολωνία, αποφάσισαν ο Χάρτης να περιλαμβάνεται στη Συνθήκη της Λισσαβόνας με τη μέθοδο της παραπομπής, ώστε να αποτελεί ισότιμο των συνθηκών, πρωτογενές δίκαιο⁴³. Οι προαναφερθείσες χώρες αποδέχονται την ερμηνεία του Χάρτη από το ΔΕΕ και από το εθνικά τους δικαστήρια ειδικά για το κεφάλαιο IV αλληλεγγύη⁴⁴.

Γενικότερα υπάρχει στην ΕΕ μια ομάδα κρατών-μελών που χαρακτηρίζονται ως ευρωσκεπτικιστές, δηλαδή αντιτίθενται στην ΕΕ, και γενικότερα δεν επιθυμούν να εκχωρήσουν περαιτέρω εθνικά κυριαρχικά δικαιώματά τους. Βασιζόμενες σε αυτή την λογική το Ηνωμένο Βασίλειο (κατεξοχήν χώρα που ακολουθεί το δόγμα του ευροσκεπτικισμού), η Πολωνία και η Τσεχία έχουν επικυρώσει ξεχωριστό πρωτόκολλο, το οποίο ορίζει συγκεκριμένες εξαιρέσεις σχετικά με το πεδίο δράσης του ΔΕΕ και των εθνικών δικαστηρίων, όσον αφορά τα περιλαμβανόμενα στο Χάρτη δικαιώματα⁴⁵.

2. Συνοπτική Παρουσίαση του Περιεχομένου του Χάρτη⁴⁶

Ο Χάρτης περιλαμβάνει 54 άρθρα τα οποία καλύπτουν τα ατομικά, πολιτικά, κοινωνικά και τα νέα δικαιώματα τα οποία αφορούν τις νέες τεχνολογίες⁴⁷. Τα άρθρα αυτά είναι χωρισμένα σε επτά κύριους

⁴¹ Α. Γκριζάρη- Ξανθοπούλου, ο.π., σ 11.

⁴² Μ. Gavouneli, V. Kuriakopoulos, op.cit., p 81

⁴³ Β. Σκουρής, «Η Μεταρρύθμιση των Ευρωπαϊκών Συνθηκών και οι Επιδράσεις της στην Κοινοτική Δικαιοσύνη», *Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου*, Τόμος 30, τευχ. 1, Ιαν- Μαρτ. 2010, σ 10.

⁴⁴ Πρωτόκολλο 30 ΣΛΕΕ

⁴⁵ Πρωτόκολλο 30 ΣΕΕ

⁴⁶ Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2010/C 83/02)

⁴⁷ Μ. Gavouneli, V. Kuriakopoulos, op.cit., p 82

τίτλους- κεφάλαια. Τα έξι πρώτα κεφάλαια περιλαμβάνουν τα δικαιώματα, τις αρχές και τις ελευθερίες που θεσπίζονται από τον Χάρτη, το τελευταίο κεφάλαιο αφορά την ερμηνεία και την εφαρμογή του. Η κατηγοριοποίηση αυτή που ακολουθεί το κείμενο του Χάρτη το διαφοροποιεί από τη κλασσική κατηγοριοποίηση των υπολοίπων διεθνών κειμένων⁴⁸.

Πιο συγκεκριμένα το πρώτο κεφάλαιο που έχει ως τίτλο «Αξιοπρέπεια», απαρτίζεται από πέντε άρθρα τα οποία αφορούν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, το δικαίωμα στη ζωή, την ακεραιότητα του προσώπου, την απαγόρευση των βασανιστηρίων και την απαγόρευση της δουλείας.

Το δεύτερο κεφάλαιο, «Ελευθερίες», συμπεριλαμβάνει τα δικαιώματα στην ελευθερία και την ασφάλεια, τον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής, την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το δικαίωμα γάμου και δημιουργίας οικογένειας, την ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, την ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, την ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι, της τέχνης και της επιστήμης, το δικαίωμα εκπαίδευσης, την ελευθερία του επαγγέλματος και το δικαίωμα προς εργασία, την επιχειρηματική ελευθερία, το δικαίωμα ιδιοκτησίας, το δικαίωμα ασύλου και τέλος την προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης και έκδοσης. Δηλαδή αποτελείται συνολικά από δεκατέσσερα άρθρα.

Το επόμενο κεφάλαιο που φέρει τον τίτλο «Ισότητα» περιλαμβάνει επτά άρθρα τα οποία αφορούν την ισότητα έναντι του νόμου, την απαγόρευση διακρίσεων, την πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία, την ισότητα γυναικών και ανδρών, τα δικαιώματα του παιδιού και των ηλικιωμένων και την ένταξη των ατόμων με αναπηρίες.

Το κεφάλαιο με τίτλο «Αλληλεγγύη» περιλαμβάνει τα άρθρα 27-38 και αφορούν το δικαίωμα των εργαζομένων στην ενημέρωση και διαβούλευση στο πλαίσιο της επιχείρησης, το δικαίωμα διαπραγμάτευσης και συλλογικών δράσεων, το δικαίωμα πρόσβασης στις

⁴⁸ M. Gavouneli, V. Kuriakopoulos, op.cit, p 82

υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας, προστασία σε περίπτωση αδικαιολόγητης απόλυσης, το δικαίωμα στις δίκαιες και πρόσφορες συνθήκες εργασίας, την απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και την προστασία των νέων στην εργασία, την προστασία της οικογενειακής ζωής και επαγγελματικής ζωής, την κοινωνική ασφάλιση και κοινωνική αρωγή, την προστασία της υγείας, την πρόσβαση στις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, την προστασία του περιβάλλοντος και την προστασία του καταναλωτή.

Η ενότητα που ακολουθεί αφορά τα δικαιώματα των πολιτών, τα οποία εκθέτονται σε οκτώ άρθρα. Τα άρθρα αυτά αφορούν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις Ευρωεκλογές, στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές, το δικαίωμα χρηστής διοίκησης, το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, το δικαίωμα προσφυγής και αναφορά στον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή, το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής και το δικαίωμα διπλωματικής και προξενικής προστασίας.

Το έκτο κεφάλαιο έχει τον τίτλο «Δικαιοσύνη» και απαρτίζεται από τα άρθρα 47- 50. Τα άρθρα που περιλαμβάνει είναι τα εξής: το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου, το τεκμήριο της αθωότητας και το δικαίωμα υπεράσπισης, οι αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας αξιόποινων πράξεων και ποινών και το δικαίωμα του προσώπου να μην δικάζεται ή να μην τιμωρείται ποινικά δύο φορές για την ίδια αξιόποινη πράξη.

Και το τελευταίο κεφάλαιο που φέρει τον τίτλο «Γενικές διατάξεις που διέπουν την ερμηνεία και την εφαρμογή του Χάρτη» περιλαμβάνει τέσσερα άρθρα που αφορούν το πεδίο εφαρμογής του Χάρτη, καθορίζει την εμβέλεια, τη ερμηνεία των δικαιωμάτων και των αρχών, το επίπεδο προστασίας αλλά και απαγορεύει την κατάχρηση των δικαιωμάτων που συμπεριλαμβάνονται στον Χάρτη.

Όπως γίνεται φανερό και από τα παραπάνω ο Χάρτης δεν περιορίζεται μόνο στην προστασία των αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων, τα οποία έχουν κατοχυρωθεί και από την ΕΣΔΑ. Αντιθέτως περιλαμβάνει δικαιώματα που προέρχονται από το κοινοτικό κεκτημένο, από τα Συντάγματα των κρατών- μελών και από τη νομολογία του ΔΕΕ,

καθώς επίσης και κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα, τα οποία πηγάζουν από τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη (1961), τον Κοινωνικό Χάρτη και τον Χάρτη Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων(1989)⁴⁹.

⁴⁹ Α. Γκριζάρη- Ξανθοπούλου, ο.π., σ 12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ:

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Είναι φανερό πως τα δύο αυτά κείμενα έχουν αρκετές ομοιότητες ως προς τις διατάξεις που περιλαμβάνουν, καθώς η σύνταξη του Χάρτη βασίστηκε στην ΕΣΔΑ. Όμως ταυτόχρονα έχουν και πολλές διαφορές όχι μόνο όσον αφορά το περιεχόμενο των δύο κειμένων, αλλά και τον τρόπο προστασίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που περιλαμβάνουν. Διαφέρει ακόμη και ο τρόπος με τον οποίο οι πολίτες μπορούν να προσφύγουν στα αρμόδια δικαστήρια, ΕΔΔΑ (για την ΕΣΔΑ) και ΔΕΕ (για τον Χάρτη). Επίσης το ΕΔΔΑ πολλές φορές, ερμηνεύει τα άρθρα με τέτοιο τρόπο ώστε να συμβαδίζουν οι αποφάσεις του με την εποχή, κάτι που είναι αναγκαίο αφού έχουν περάσει πάνω από πενήντα χρόνια από την σύνταξη της ΕΣΔΑ.

Είναι φυσικό να παρουσιάζουν αυτές τις διαφορές καθώς τα δύο αυτά κείμενα συντάχθηκαν σε διαφορετικές χρονικές στιγμές και κάτω από διαφορετικές συνθήκες. Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζονται οι διατάξεις που περιλαμβάνονται μόνο στην ΕΣΔΑ και αντιστοίχως μόνο στον Χάρτη.

1. Διατάξεις που περιλαμβάνονται μόνο στην ΕΣΔΑ

Στον παρακάτω πίνακα είναι συγκεντρωμένα όλα τα άρθρα που περιλαμβάνονται μόνο στην ΕΣΔΑ. Όπως είναι φανερό και από τον πίνακα, η ΕΣΔΑ περιλαμβάνει ένα ολόκληρο κεφάλαιο, το οποίο αφορά τη λειτουργία του ΕΔΔΑ, και δεν υπάρχει κάποια αντιστοιχία με τις διατάξεις του Χάρτη. Στη συνέχεια του κειμένου παρουσιάζονται αναλυτικά το περιεχόμενο των άρθρων αυτών.

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΜΟΝΟ ΣΤΗΝ ΕΣΔΑ	
Περιεχόμενο	Άρθρο
Υποχρέωση σεβασμού των Δικαιωμάτων του ανθρώπου	1
Παρέκκλιση σε περίπτωση	15

έκτακτης ανάγκης	
Περιορισμοί στην πολιτική δραστηριότητα των αλλοδαπών	16
Όρια στην χρήση των περιορισμών σε δικαιώματα	18
Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των δικαιωμάτων του ανθρώπου	19-51
Διαδικαστικές εγγυήσεις σε περίπτωση απέλασης αλλοδαπού	7 ^ο Πρωτ. 1
Δικαίωμα για διπλό βαθμό δικαιοδοσίας σε θέματα ποινικού δικαίου	7 ^ο Πρωτ. 2
Δικαίωμα αποζημίωσης σε Περίπτωση δικαστικής πλάνης	7 ^ο Πρωτ.3

α. Προοίμιο ΕΣΔΑ

Άρθρο 1: Υποχρέωση σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Το πρώτο άρθρο της ΕΣΔΑ, που περιλαμβάνεται στο προοίμιο της συμβάσεως, υποχρεώνει τα υψηλά συμβαλλόμενα μέρη να αναγνωρίζουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες⁵⁰ που περιλαμβάνονται στην ΕΣΔΑ «σε κάθε πρόσωπο που βρίσκεται στη δικαιοδοσία τους». Επομένως σύμφωνα με αυτό το άρθρο, τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που κατοχυρώνονται από το κείμενο της ΕΣΔΑ, αφορούν όχι μόνο τους πολίτες των κρατών, που έχουν υπογράψει την Σύμβαση, αλλά και οποιοδήποτε άλλο άτομο το οποίο εξαρτάται από το κάθε συμβαλλόμενο κράτος⁵¹. Δηλαδή τα δικαιώματα αφορούν όλα τα άτομα που διαμένουν στο έδαφος των συμβαλλομένων μερών και έχουν σχέσεις εξάρτησης με αυτά ⁵².

⁵⁰ Άρθρο 1 ΕΣΔΑ

⁵¹ Σ. Μαθίας, Λ. Κ. Σταυρίτη, (επιμ.), ο.π., σ 29.

⁵² 61498/08 Case of Al-Saadoon and Mufdhi v. The United Kingdom στην υπόθεση αυτή το ΕΔΔΑ αποφάσισε ότι το Η.Β. ήταν υπεύθυνο για την εφαρμογή του άρθρου 1 της ΕΣΔΑ καθώς αποτελούσε κατοχική δύναμη και επομένως ασκούσε για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα εξουσία.

β. Τίτλος 1: Δικαιώματα και Ελευθερίες

Άρθρο 15: Παρέκκλιση σε περίπτωση εκτάκτου ανάγκης.

Το άρθρο 15 αναγνωρίζει το δικαίωμα στα συμβαλλόμενα μέρη να μπορούν να λάβουν μέτρα, με τα οποία να παραβαίνουν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ΕΣΔΑ, μόνο όμως σε περιπτώσεις που θίγεται το εθνικό συμφέρον τους, δηλαδή σε περιπτώσεις πολέμου ή δημόσιου κινδύνου. Τα μέτρα αυτά σύμφωνα με το εξεταζόμενο άρθρο θα πρέπει να είναι ανάλογα του επιδιωκόμενου σκοπού και να έχουν συγκεκριμένη διάρκεια.

Επίσης τα συμβαλλόμενα μέρη που ασκούν το δικαίωμα αυτό θα πρέπει, σύμφωνα με την τρίτη παράγραφο του άρθρου αυτού, να ενημερώνουν τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, για τα μέτρα που έλαβαν, το λόγο και την ημερομηνία λήξης των μέτρων αυτών. Τα μέτρα που θα ληφθούν δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να παραβιάζουν το άρθρο 2 εκτός και αν ο θάνατος ατόμου προέλθει από πολεμική πράξη, και τα άρθρα 3, και 4 §1 και 7.

Άρθρο 16: Περιορισμοί στην πολιτική δραστηριότητα των αλλοδαπών.

Το συγκεκριμένο άρθρο αποσαφηνίζει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να επιβάλλουν περιορισμούς στην πολιτική δραστηριότητα των αλλοδαπών, χωρίς να θεωρείται ότι παραβιάζουν τις διατάξεις των άρθρων 10,11 και 14.

Άρθρο 18: Όρια στην χρήση περιορισμών.

Στο άρθρο 18 περιγράφονται οι περιορισμοί των δικαιωμάτων και των ελευθεριών, οι οποίοι επιτρέπονται από την ΕΣΔΑ και πρέπει να εφαρμόζονται για έναν και μόνο συγκεκριμένο σκοπό. Ο σκοπός αυτός θα πρέπει να είναι η διασφάλιση της «ζωής του έθνους»⁵³ σε έκτακτες περιπτώσεις όπως αυτή του πολέμου.

⁵³ Άρθρο 15 ΕΣΔΑ

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το κείμενο της ΕΣΔΑ εκτός από το να αναγνωρίζει δικαιώματα θέτει και περιορισμούς σε αυτά ώστε να προστατεύσει ταυτόχρονα και την εθνική ασφάλεια κάθε συμβαλλόμενου μέρους. Όμως οι περιορισμοί αυτοί δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να είναι ανεξέλεγκτοι. Και τα τρία άρθρα που προαναφέρθηκαν έχουν θεσπιστεί για την προστασία της δημόσιας ασφάλειας.

γ. Τίτλος 2: Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των δικαιωμάτων του ανθρώπου

Το κεφάλαιο αυτό αφορά το ΕΔΔΑ, εκτός από την λειτουργία του περιλαμβάνει και κάποια δικαιώματα που απονέμονται στους πολίτες. Το άρθρο 34 ορίζει ότι ΕΔΔΑ επιφορτίζεται με την αρμοδιότητα να εξετάζει τις ατομικές προσφυγές που προέρχονται από φυσικά πρόσωπα, μη κυβερνητικούς οργανισμούς ή ομάδες ατόμων τα οποία θεωρούν ότι έχει παραβιαστεί εις βάρος τους κάποια διάταξη της ΕΣΔΑ. Επιπλέον τα συμβαλλόμενα μέρη δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση και με κανένα τρόπο να παρεμποδίζουν τους πολίτες τους από το να προσφύγουν στο ΕΔΔΑ.

Η ατομική προσφυγή μπορεί να ασκηθεί εφόσον έχουν εξαντληθεί τα εθνικά ένδικα μέσα, τα οποία θεσπίζονται από το εσωτερικό δίκαιο του εκάστοτε συμβαλλόμενου μέρους⁵⁴. Επιπλέον προϋπόθεση για μην κηρυχτεί απαράδεκτη μια προσφυγή είναι να έχει ασκηθεί μέσα σε έξη μήνες από την έκδοση της τελειωτικής απόφασης από το δικαστήριο του αρμοδίου συμβαλλομένου μέρους.

Μέσω της ατομικής προσφυγής το άτομο γίνεται υποκείμενο του διεθνούς δικαίου, καθώς αποκτά τη δυνατότητα να στραφεί εναντίον οπουδήποτε συμβαλλομένου μέρους που παραβιάζει τις διατάξεις της ΕΣΔΑ⁵⁵. Εάν όμως κατατεθεί ατομική προσφυγή εναντίον κάποιου κράτους χωρίς να έχουν εξαντληθεί τα εθνικά μέσα, τότε η ατομική αυτή

⁵⁴ Στ. Μαθίας, Α. Κ. Σταυρίτη (επιμ.), ο.π., σ. 30.

⁵⁵ Στ. Μαθίας, Α. Κ. Σταυρίτη (επιμ.), ο.π., σσ. 30-31.

προσφυγή απορρίπτεται ως τυπικά απαράδεκτη βάση του άρθρου 35 της ΕΣΔΑ.

Το ΕΔΔΑ είναι υπεύθυνο για την διασφάλιση του σεβασμού των διατάξεων της ΕΣΔΑ και αποτελεί το πρώτο δικαστήριο που είναι επιφορτισμένο με την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου⁵⁶. Επίσης για κάθε συμβαλλόμενο μέρος συμμετέχει ένας δικαστής⁵⁷.

Το άρθρο 41, αναγνωρίζει το δικαίωμα της «δίκαιης ικανοποίησης». Δηλαδή εάν διαπιστωθεί από το ΕΔΔΑ ότι υπάρχει παραβίαση κάποιου δικαιώματος ή ελευθερίας και το εσωτερικό δίκαιο του διάδικου κράτος δεν επιτρέπει την εξάλειψη των αποτελεσμάτων της παραβίασης, τότε παρέχεται στο θύμα χρηματική αποζημίωση.

Το 14^ο Πρωτόκολλο το οποίο έχει διαμορφώσει την ΕΣΔΑ δίνει μια άλλη μορφή στο ΕΔΔΑ. Από τις σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις είναι ότι οι δικαστές αποκτούν θητεία εννέα χρόνων μη ανανεώσιμη⁵⁸. Επίσης η μονομελή σύνθεση του ΕΔΔΑ μπορεί να αποφασίζει για το απαράδεκτο μια απόφασης και φυσικά η απόφαση αυτή είναι δεσμευτική⁵⁹. Τέλος δημιουργείται η θέση του Επιτρόπου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ο οποίος μπορεί να επεμβαίνει με γραπτά σχόλια είτε να παρευρίσκεται στις ακροάσεις⁶⁰.

Το πρωτόκολλο αυτό συντάχθηκε για να μπορέσει το ΕΔΔΑ να ανταπεξέλθει στο πολύ μεγάλο όγκο υποθέσεων τις οποίες καλείται να αναλάβει, ώστε να μην παραλύσει το σύστημα αυτό προστασίας⁶¹.

⁵⁶ Επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών

<http://www2.mfa.gr/www.mfa.gr/el-GR/Policy/Multilateral+Diplomacy/InternationalOrganizations/EuropeanCouncil/> [20-8-2010]

⁵⁷ Επίσημη ιστοσελίδα του ΕΔΔΑ

<http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/The+Court/The+Court/Judges+of+the+Court/> [20-8-2010]

⁵⁸ Πριν την υπογραφή και την επικύρωση του 14^{ου} πρωτοκόλλου οι δικαστές είχαν θητεία 6 ετών και μπορούσε να ανανεωθεί για άλλα 6 χρόνια. “Protocol 14- The Reform of the ECHR”, p 2 <http://www.echr.coe.int>

⁵⁹ “Protocol 14- The Reform of the ECHR”, p 2 <http://www.echr.coe.int>

⁶⁰ “Protocol 14- The Reform of the ECHR”, p 3 <http://www.echr.coe.int>

⁶¹ Τριανταφύλλου, «Η Προστασία των δικαιωμάτων του Ανθρώπου μέσω της ΕΣΔΑ μετά την 1^η Ιουνίου 2010», Αρμενόπουλος, Μηνιαία νομική επιθεώρηση, τευχ. 6 Ιούνιος 2011, 65^ο έτος, σσ 910-911.

δ. Διατάξεις των πρωτοκόλλων

Άρθρο 1, 7^{ου} Πρωτοκόλλου: Διαδικαστικές εγγυήσεις σε περίπτωση απέλασης αλλοδαπού.

Το άρθρο αυτό της ΕΣΔΑ διευκρινίζει ότι απαγορεύεται η απέλαση αλλοδαπού ο οποίος έχει νόμιμη διαμονή σε κάποιο συμβαλλόμενο μέρος. Η απέλαση μπορεί να γίνει σύμφωνα με το νόμο όμως το άτομο που απελαύνεται μπορεί βάση του άρθρου αυτού:

- α) να καταθέσει επιχειρήματα κατά της απέλασής του
- β) να ζητήσει την επανεξέταση της υποθέσεως του
- γ) να έχει εκπροσώπηση ώστε να υπερασπίσει τα συμφέροντά του ενώπιον της αρμόδιας αρχής ή ενώπιον των αρμοδίων προσώπων που έχουν οριστεί.

Άρθρο 2, 7^{ου} Πρωτοκόλλου: Δικαίωμα για διπλό βαθμό δικαιοδοσίας σε θέματα ποινικού δικαίου.

Το άρθρο αυτό δίνει το δικαίωμα σε κάθε πρόσωπο που έχει καταδικαστεί για κάποια αξιόποινη πράξη, να επανεξεταστεί η απόφαση αυτή από ανώτερο δικαστήριο. Στη δεύτερη παράγραφο ορίζεται ότι από αυτό το άρθρο μπορούν να εξαιρεθούν αξιόποινες πράξεις μικρής σημασίας, ή στην περίπτωση που το άτομο, το οποίο καταδικάσθηκε «κρίθηκε σε πρώτο βαθμό από το ανώτερο δικαστήριο, ή καταδικάστηκε μετά από άσκηση ένδικου μέσου εναντίον της απαλλαγής του». Οι διατάξεις του άρθρου αυτού ισχύουν σε συνδυασμό πάντα με το εσωτερικό δίκαιο του εκάστοτε συμβαλλόμενου μέρους.

Άρθρο 3, 7^{ου} Πρωτοκόλλου: Δικαίωμα αποζημίωσης σε περίπτωση δικαστικής πλάνης.

Σύμφωνα με αυτό το άρθρο, εάν ένα άτομο καταδικασθεί άδικα για κάποια αξιόποινη πράξη που διέπραξε, και εφόσον η ποινή αυτή είναι αμετάκλητη, δικαιούται αποζημίωση, το ύψος της οποίας ορίζεται από το κάθε κράτος. Στην περίπτωση όμως που η δικαστική πλάνη διεπράχθη εξαιτίας του ίδιου του ατόμου, δηλαδή απέκρυψε κάποιο

στοιχείο ή δεν το αποκάλυψε έγκαιρα, τότε το άτομο αυτό δεν δικαιούται αποζημίωση. Στην ουσία το άρθρο αυτό δίνει το δικαίωμα αποζημίωσης στα άτομα που τυχόν καταδικάστηκαν άλλα αφού ορίστηκε η καταδίκη τους προέκυψαν νέα στοιχεία που δύναται να ακυρώσουν την απόφαση αυτή.

2. Διατάξεις που περιλαμβάνονται μόνο στον Χάρτη

Στο παρακάτω πίνακα καταγράφονται τα άρθρα που περιλαμβάνονται μόνο στον Χάρτη. Όπως είναι φανερό ο Χάρτης περιλαμβάνει πολύ περισσότερες διατάξεις οι οποίες δεν καλύπτονται από την ΕΣΔΑ, καθώς δεν περιλαμβάνει μόνο ατομικά δικαιώματα αλλά και κοινωνικά δικαιώματα.

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΜΟΝΟ ΣΤΟΝ ΧΩΔΕΕ	
Περιεχόμενο	Άρθρο
Ανθρώπινη αξιοπρέπεια	1
Δικαίωμα στην ακεραιότητα του προσώπου	3
Ελευθερία τέχνης και επιστήμης	8
Προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα	13
Ελευθερία του επαγγέλματος και το δικαίωμα προς εργασία	15
Επιχειρηματική Ελευθερία	16
Δικαίωμα ασύλου	18
Ισότητα έναντι του νόμου	20
Πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία	22
Δικαιώματα του παιδιού	24
Δικαιώματα των ηλικιωμένων	25
Ένταξη ατόμων με ειδικές ανάγκες	26
Δικαίωμα των εργαζομένων στην ενημέρωση και στη διαβούλευση στο πλαίσιο της επιχείρησης	27
Δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας	29
Προστασία σε περίπτωση αδικαιολόγητης απόλυσης	30
Δίκαιες και πρόσφορες συνθήκες εργασίας	31
Απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και προστασία των νέων στην εργασία	32
Οικογενειακή ζωή και επαγγελματική ζωή	33
Κοινωνική ασφάλιση και κοινωνική αρωγή	34

Προστασία της υγείας	35
Πρόσβαση στις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος	36
Προστασία του περιβάλλοντος	37
Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές	40
Δικαίωμα χρηστής διοίκησης	41
Δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα	42
Ευρωπαίος διαμεσολαβητής	43
Δικαίωμα αναφοράς	44
Ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής	45
Διπλωματική προξενική προστασία	46
Πεδίο εφαρμογής	51

α. Κεφάλαιο Ι: Αξιοπρέπεια

Άρθρο 1: Ανθρώπινη αξιοπρέπεια

Σύμφωνα με το άρθρο αυτό η ανθρώπινη αξιοπρέπεια πρέπει να γίνεται σεβαστή αλλά και ταυτόχρονα να προφυλάσσεται. Κανένα άλλο δικαίωμα δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί με τρόπο που να θίγει την αξιοπρέπεια κάποιου άλλου ατόμου⁶². Οι ηθικές αξίες, υπόληψη και εκτίμηση, μπορούν να αποτελέσουν τον ορισμό του όρου αξιοπρέπεια⁶³, επομένως η ανθρώπινη αξιοπρέπεια αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο των θεμελιωδών δικαιωμάτων⁶⁴. Το δικαίωμα αυτό κατοχυρώνεται επίσης και από το προοίμιο της Οικουμενικής Διακήρυξης των δικαιωμάτων του ανθρώπου (1948).

Άρθρο 3: Δικαίωμα στην ακεραιότητα του προσώπου.

Το άρθρο αυτό αποτελείται από δύο παραγράφους. Στην πρώτη κατοχυρώνεται η σωματική και η διανοητική ακεραιότητα του ατόμου. Ενώ η δεύτερη αφορά την ιατρική και την βιολογία, απαγορεύει την κλωνοποίηση οποιουδήποτε ατόμου, όπως επίσης και την μεταχείριση του ανθρώπινου σώματος ή μερών του για κερδοσκοπικούς λόγους. Είναι φανερό ότι η διάταξη αυτή είναι αρκετά επηρεασμένη από τις πιο

⁶² 2007/C 303/02 ο.π.

⁶³ Σ. Μαθίας, Λ. Κ. Σταυρίτη, (επιμ.), ο.π., σ 132

⁶⁴ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 1

πρόσφατες ιατρικές εξελίξεις και στόχος της είναι να προλάβει και να αποτρέψει γεγονότα που είναι αμφιλεγόμενα, όπως αυτό της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης, και θα μπορούσαν να προκαλέσουν τις αρνητικές αντιδράσεις της κοινής γνώμης, αλλά και ταυτόχρονα θα δημιουργούσαν πολλά νομικά ζητήματα. Φυσικά δεν απαγορεύεται από το άρθρο αυτό οποιαδήποτε άλλη μορφή κλωνοποίησης⁶⁵. Επίσης στα πλαίσια αυτού του απαγορεύεται ρητά και η εμπορία ανθρώπινων οργάνων και οι ευγονικές πρακτικές όπως «οι εκστρατείες στειρώσης, εξαναγκαστικές εγκυμοσύνες και οι υποχρεωτικοί γάμοι μεταξύ της ίδιας εθνότητας»⁶⁶.

β. Κεφάλαιο II: Ελευθερίες

Άρθρο 8: Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Το άρθρο αυτό του Χάρτη αποτελείται από τρεις παραγράφους. Στην πρώτη παράγραφο αναγνωρίζεται η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όλων των ατόμων. Στη δεύτερη ορίζεται ότι τα δεδομένα αυτά μπορούν να επεξεργαστούν μόνο με τη συγκατάθεση του ατόμου ή εφόσον προβλέπεται από το νόμο. Επιπλέον κάθε άτομο μπορεί να ζητήσει την διόρθωση των προσωπικών του δεδομένων, εφόσον υπάρχουν λάθη, καθώς όλα τα άτομα δικαιούνται να έχουν πρόσβαση στα στοιχεία τους αυτά. Στην τρίτη παράγραφο του άρθρου αυτού διευκρινίζεται ότι η ανεξάρτητη αρχή είναι υπεύθυνη για να επιτελεί ελέγχους, όσον αφορά την εφαρμογή των κανόνων αυτών από τη μεριά των κρατών- μελών. Το άρθρο αυτό στηρίζεται στο άρθρο 16 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ε.Ε. (εφεξής ΣΛΕΕ), 39 της Συνθήκης Ε.Ε. (εφεξής ΣΕΕ) και στην οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου⁶⁷.

⁶⁵ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 3

⁶⁶ 2007/C 303/02 ο.π.

⁶⁷ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 8

Άρθρο 13: Ελευθερία της τέχνης και της επιστήμης

Το συγκεκριμένο άρθρο κατοχυρώνει την ελευθερία της επιστήμης και της τέχνης και τον σεβασμό της ακαδημαϊκής ελευθερίας. Σύμφωνα με τις επεξηγήσεις του Χάρτη (2007/C 303/02), οι περιορισμοί που ισχύουν στο άρθρο 10 της ΕΣΔΑ ισχύουν και για το συγκεκριμένο άρθρο του Χάρτη. Οι περιορισμοί αυτοί αφορούν τις περιπτώσεις που χρήζουν προστασίας η δημόσια τάξη, η υγεία, τα δικαιώματα και οι ελευθερίες άλλων ατόμων ή τίθενται ηθικά θέματα⁶⁸.

Άρθρο 16: Επιχειρηματική ελευθερία

Το άρθρο 16 του Χάρτη αναγνωρίζει την επιχειρηματική ελευθερία και στηρίζεται στο παράγωγο κοινοτικό δίκαιο, που προέρχεται από το ΔΕΕ. Οι αποφάσεις του ΔΕΕ αφορούν την οικονομική και εμπορική δραστηριότητα. Επίσης σχετίζεται και με το άρθρο 119 ΣΛΕΕ το οποίο αφορά το ελεύθερο ανταγωνισμό.

Άρθρο 15: Ελευθερία του επαγγέλματος και το δικαίωμα προς εργασία.

Το παρόν άρθρο κατοχυρώνει το δικαίωμα των ατόμων να μπορούν να επιλέγουν ελεύθερα το επάγγελμα που θέλουν να ασκούν. Επίσης κάθε πολίτης της Ε.Ε. να μπορεί να εργαστεί και να εγκατασταθεί σε οποιοδήποτε κράτος- μέλος της Ε.Ε., η παράγραφος αυτή αφορά την ελευθερία εγκατάστασης, την ελευθερία κυκλοφορίας των εργαζομένων και την ελευθερία παροχής υπηρεσιών, οι οποίες κατοχυρώνονται και από τη ΣΛΕΕ. Στην τρίτη παράγραφο του άρθρου αυτού διασφαλίζεται ότι τα άτομα που είναι υπήκοοι χωρών εκτός της Ε.Ε. και έχουν αποκτήσει άδεια εργασίας σε κάποιο κράτος- μέλος, έχουν το δικαίωμα να απολαμβάνουν τις ίδιες συνθήκες εργασίας με αυτές που απολαμβάνουν οι πολίτες της Ε.Ε.

⁶⁸ Άρθρο 10 ΕΣΔΑ

Άρθρο 18: Δικαίωμα ασύλου.

Το άρθρο αυτό ορίζει ότι το δικαίωμα ασύλου διασφαλίζεται από τον Χάρτη, ακολουθώντας τους κανόνες που τίθενται από τη Σύμβαση της Γενεύης (1951), από το Πρωτόκολλο του 1967 όσον αφορά το καθεστώς των προσφύγων και από το άρθρο 63 της Συνθήκης ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (εφεξής ΣΕΚ), το οποίο αντιστοιχεί με το άρθρο 78 ΣΛΕΕ. Η Ε.Ε. υιοθετεί «κοινή πολιτική στους τομείς του ασύλου, της επικουρικής προστασίας και της προσωρινής προστασίας»⁶⁹ ώστε να παρέχεται το ίδιο καθεστώς προστασίας στα άτομα που χρήζουν διεθνούς προστασίας σύμφωνα με το 18^ο άρθρο. Επίσης εφαρμόζεται σε ορισμένο βαθμό για το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιρλανδία και της Δανίας.

γ. Κεφάλαιο III: Ισότητα

Άρθρο 20: Ισότητα έναντι του νόμου.

Το συγκεκριμένο άρθρο ορίζει ότι όλα τα άτομα έχουν τα ίδια δικαιώματα έναντι του νόμου. Πηγή του είναι οι συνταγματικές παραδόσεις όλων των κρατών- μελών της Ε.Ε. και για αυτό το λόγο το ΔΕΕ έκρινε ότι αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου⁷⁰.

Άρθρο 22: Πολιτιστική, Θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία.

Το παρόν άρθρο αναφέρεται στον σεβασμό των διαφορικών πολιτισμών, θρησκειών, και γλωσσών που συνυπάρχουν μέσα στην Ε.Ε. Είναι λογική η θέσπισή του από τον Χάρτη, καθώς τα κράτη μέλη της Ε.Ε. έχουν παρά πολλές πολιτιστικές, θρησκευτικές και γλωσσικές διαφορές. Επίσης η γλωσσική πολυμορφία είναι ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της Ε.Ε. αφού όλες οι γλώσσες των κρατών- μελών θεωρούνται επίσημες, χωρίς να γίνονται διακρίσεις εις βάρος κάποιου

⁶⁹ Άρθρο 78 ΣΛΕΕ

⁷⁰2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 20

κράτους- μέλους. Το άρθρο 3 παράγραφος 3 της ΣΕΕ επιβάλλει τον σεβασμό της γλωσσικής και πολιτισμικής πολυμορφίας.

Άρθρο 24: Δικαίωμα του παιδιού.

Στόχος του άρθρου αυτού είναι να διασφαλίσει την παροχή της απαραίτητης φροντίδας και προστασίας ώστε να πετυχαίνεται η καλή διαβίωση των παιδιών. Η γνώμη των παιδιών, τα οποία μπορούν να την εκφράζουν ελεύθερα, πρέπει να αποτελεί σημαντικό παράγοντα για θέματα που τα αφορούν άμεσα, συμπεριλαμβανομένου πάντα της ηλικίας τους και του επιπέδου της ωριμότητάς τους. Επιπλέον διασφαλίζεται το συμφέρον των παιδιών, το οποίο θα πρέπει να προστατεύεται από δημόσιες και ιδιωτικές δράσεις. Στην τρίτη παράγραφο του ορίζεται ότι τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να απολαμβάνουν τακτικές προσωπικές σχέσεις και με τους δύο γονείς, εκτός βέβαια αν υπάρχει κίνδυνος για το ίδιο το παιδί. Το συγκεκριμένο άρθρο βασίζεται στην Σύμβαση της Νέας Υόρκης που αφορά τα δικαιώματα του παιδιού⁷¹.

Άρθρο 25: Δικαίωμα των ηλικιωμένων.

Το συγκεκριμένο άρθρο, το οποίο προέρχεται από τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη και από τον κοινοτικό Χάρτη θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων⁷², αφορά τον σεβασμό των ηλικιωμένων και το δικαίωμά τους σε μία αξιοπρεπή και ανεξάρτητη ζωή. Επίσης κατοχυρώνεται και η κοινωνική και πολιτιστική συμμετοχή τους, τα οποία συνεπάγονται και τη συμμετοχή τους σε πολιτικές δραστηριότητες⁷³.

Άρθρο 26: Ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Ο Χάρτης έχοντας ως στόχο την ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην κοινωνία, στην αγορά εργασία και στον κοινοτικό βίο,

⁷¹ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 24

⁷² 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 25

⁷³ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 25

φροντίζει πάντα για τις ανάγκες των ατόμων αυτών. Και αυτό το άρθρο στηρίζεται στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη και στον κοινοτικό Χάρτη θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων⁷⁴.

δ. Κεφάλαιο IV: Αλληλεγγύη

Άρθρο 27: Δικαίωμα των εργαζομένων στην ενημέρωση και τη διαβούλευση στο πλαίσιο της επιχείρησης.

Το συγκεκριμένο άρθρο δίνει το δικαίωμα στους εργαζομένους ή στους εκπροσώπους τους να ενημερώνονται έγκαιρα και να συμμετέχουν σε διαβουλεύσεις. Οι περιπτώσεις και οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί να εφαρμοστεί το παρόν άρθρο ορίζονται από το κοινοτικό και από τον εθνικό νομοθέτη. Το παρόν άρθρο προέρχεται επίσης από τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη και τον κοινοτικό Χάρτη θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων⁷⁵. Επιπλέον το κοινοτικό κεκτημένο προστατεύει το συγκεκριμένο δικαίωμα με τα άρθρα 154 και 155 ΣΛΕΕ αλλά και οι οδηγίες 2002/14/ΕΚ, 98/59/ΕΚ, 2001/23/ΕΚ και 94/45/ΕΚ που αφορούν το γενικό πλαίσιο ενημέρωσης και διαβούλευσης των εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (εφεξής ΕΚ), τις ομαδικές απολύσεις, την μεταβίβαση επιχειρήσεων και τις ευρωπαϊκές επιτροπές επιχειρήσεων⁷⁶.

Άρθρο 29: Δικαίωμα προσβάσεως στις υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας.

Και αυτό το άρθρο πηγάζει από τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη και τον κοινοτικό Χάρτη θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων⁷⁷. Το δικαίωμα αυτό αφορά όλους του πολίτες που επιθυμούν να βρουν εργασία. Κάθε άτομο λοιπόν δικαιούται να έχει πρόσβαση σε υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας οι οποίες παρέχονται δωρεάν.

⁷⁴ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 26

⁷⁵ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 27

⁷⁶ 2007/C 303/02 ο.π.

⁷⁷ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 29

Άρθρο 30: Προστασία σε περίπτωση αδικαιολόγητης απόλυσης.

Το παρόν άρθρο προστατεύει κάθε εργαζόμενο από το να απολυθεί αδικαιολόγητα. Πηγάζει από τον Κοινωνικό Χάρτη, επίσης αποτελεί και στοιχείο του κοινοτικού κεκτημένου με τις οδηγίες 2001/23/ ΕΚ, 80/987/ ΕΟΚ που τροποποιήθηκε από την οδηγία 2002/74/ ΕΚ αφορούν αντίστοιχα τα δικαιώματα των εργαζομένων σε περίπτωση που υπάρξει μεταβίβαση μιας επιχείρησης και την προστασία των μισθωτών όταν ο εργοδότης δεν είναι φερέγγυος.

Άρθρο 31: Δίκαιες και πρόσφορες συνθήκες εργασίας.

Το συγκεκριμένο άρθρο κατοχυρώνει για τους εργαζομένους «υγιεινές, ασφαλείς και αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας»⁷⁸. Κατοχυρώνει το δικαίωμα των εργαζομένων να εργάζονται για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, που δεν ξεπερνά ένα συγκεκριμένο χρονικό όριο, εβδομαδιαίες και ημερήσιες διακοπές. Επίσης οι εργαζόμενοι έχουν το δικαίωμα να απολαμβάνουν ετήσιες αμειβόμενες διακοπές. Το συγκεκριμένο άρθρο βασίζεται στο παράγωγο κοινοτικό δίκαιο, στην οδηγία 89/391/ ΕΟΚ, η οποία αφορά την βελτίωση των συνθηκών εργασίας όσον αφορά την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων και στην οδηγία 93/104/ ΕΚ, που σχετίζεται με την οργάνωση του χρόνου εργασίας. Επιπλέον βασίζεται στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη, Κοινωνικό Χάρτη και στον κοινοτικό Χάρτη των δικαιωμάτων των εργαζομένων. Οι επεξηγήσεις επί του συγκεκριμένου άρθρου, που συντάχθηκαν από το Προεδρείο της Συνέλευσης που συνέταξε τον Χάρτη και από το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης που τον ενημέρωσε, αναφέρουν ότι η φράση «συνθήκες εργασίας» έχει την ίδια έννοια που έχει και στο άρθρο 156 της ΣΛΕΕ.

⁷⁸ Άρθρο 30 §1 ΧΔΕΕ

Άρθρο 32: Απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και προστασία των νέων στην εργασία.

Το άρθρο 32 προβλέπει ότι απαγορεύεται η παιδική εργασία, επιτρέπεται μόνο αφού ολοκληρωθεί η υποχρεωτική φοίτηση στο σχολείο. Τα άτομα νεαρής ηλικίας που εργάζονται θα πρέπει να απολαμβάνουν συνθήκες εργασίας ανάλογες της ηλικίας τους. Επίσης οι νέοι θα πρέπει να εργάζονται σε ασφαλές περιβάλλον, που να μην υπονομεύει την ηθική, την κοινωνική ανάπτυξή τους και την εκπαίδευσή τους. Το άρθρο αυτό βασίζεται στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη, στον κοινοτικό Χάρτη των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων και στην οδηγία 94/33/ ΕΚ που αφορά την εργασία των νέων⁷⁹.

Άρθρο 33: Οικογενειακή και επαγγελματική ζωή.

Το παρόν άρθρο προστατεύει κάθε οικογένεια από νομική, οικονομική και κοινωνική πλευρά. Επίσης απαγορεύει την απόλυση γυναικών από το εργασιακό τους περιβάλλον για λόγους εγκυμοσύνης ή στην περίπτωση που επιθυμεί κάποια γυναίκα να της παρασχεθεί αμειβόμενη άδεια μητρότητας. Οι γονικές άδειες δεν μπορούν να αιτιολογήσουν την απόλυση κάποιου ατόμου. Σε κάθε περίπτωση προστατεύονται οι γονείς που έχουν αποκτήσει παιδιά είτε με φυσιολογικό τρόπο είτε τα έχουν υιοθετήσει. Η συγκεκριμένη διάταξη πηγάζει από τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη αλλά και από το παράγωγο κοινοτικό δίκαιο. Πιο συγκεκριμένα από τις οδηγίες 92/85/ ΕΟΚ και 96/34/ΕΚ, η οποία είναι άμεσα συνδεδεμένη με την συμφωνία- πλαίσιο που αφορά την γονική άδεια⁸⁰. Σημειώνεται ότι η μητρότητα αφορά την περίοδο από την σύλληψη έως και την περίοδο του θηλασμού.

⁷⁹ 2007/С 303/02 επεξήγηση του άρθρου 32

⁸⁰ 2007/С 303/02 επεξήγηση του άρθρου 33

Άρθρο 34: Κοινωνική ασφάλιση και κοινωνική αρωγή.

Το άρθρο αυτό διασφαλίζει σε κάθε άτομο, που απολαμβάνει το δικαίωμα να διαμένει και να διακινείται ελεύθερα στην Ε.Ε., την παροχή κοινωνικής ασφάλισης. Οι περιπτώσεις κατά τις οποίες τα άτομα αυτά έχουν δικαίωμα πρόσβασης στις κοινωνικές υπηρεσίες είναι: η μητρότητα, το γήρας, η εξάρτηση, τα εργατικά ατυχήματα και η ασθένεια⁸¹. Επιπρόσθετα βάση του συγκεκριμένου άρθρου εξασφαλίζεται στα άτομα, που δεν διαθέτουν τους απαραίτητους πόρους για την κάλυψη των αναγκών μιας αξιοπρεπούς διαβίωσης, το δικαίωμα της κοινωνικής αρωγής και της στεγαστικής βοήθειας. Η Ε.Ε. κατά τη διαδικασία άσκησης των αρμοδιοτήτων της, όπως προβλέπονται από τα άρθρα 153 και 156 ΣΛΕΕ, πρέπει να σέβεται την παροχή κοινωνικής ασφάλισης. Η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών αφορά μονό τις περιπτώσεις κατά τις οποίες έχουν ήδη δημιουργηθεί υπηρεσίες για την εξασφάλιση των παροχών αυτών. Σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να δοθεί στο συγκεκριμένο άρθρο η ερμηνεία ότι πρέπει να δημιουργούνται νέες υπηρεσίες στις περιπτώσεις που δεν υπάρχουν⁸². Η λέξη «μητρότητα» έχει ακριβώς την ίδια έννοια που έχει και στο άρθρο 33 του Χάρτη.

Άρθρο 35: Προστασία της υγείας.

Το συγκεκριμένο άρθρο δίνει τη δυνατότητα στα άτομα να απολαμβάνουν τις υπηρεσίες περίθαλψης και πρόληψης, όπως αυτές ορίζονται από τη νομοθεσία του κάθε κράτους- μέλους ξεχωριστά. Επίσης η Ε.Ε. δεσμεύεται ότι μέσω των πολιτικών και των δράσεων της παρέχεται στους πολίτες ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας τους. Η αρχή που κατοχυρώνεται από το άρθρο 35 πηγάζει από το άρθρο 168 της ΣΛΕΕ και από τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη⁸³.

⁸¹ Άρθρο 34 ΧΘΕΕ

⁸² 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 34

⁸³ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 35

Άρθρο 36: Πρόσβαση στις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος.

Το άρθρο αυτό αφορά την δημιουργία κοινωνικής και εδαφικής συνοχής μέσα στην Ε.Ε. και συνδέεται με το άρθρο 14 ΣΛΕΕ, το οποίο ορίζει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να:

«μεριμνούν ούτως ώστε οι υπηρεσίες αυτές να λειτουργούν βάσει αρχών και προϋποθέσεων, ιδίως οικονομικών και δημοσιονομικών, οι οποίες επιτρέπουν την εκπλήρωση του σκοπού τους. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας μέσω κανονισμών σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, καθιερώνουν τις εν λόγω αρχές και καθορίζουν τις εν λόγω προϋποθέσεις, με την επιφύλαξη της αρμοδιότητας των κρατών μελών, τηρουμένων των Συνθηκών, για την παροχή, την ανάθεση και τη χρηματοδότηση των υπηρεσιών αυτών.»⁸⁴

Επομένως τα κράτη- μέλη δεσμεύονται από τον Χάρτη, χωρίς τη δημιουργία νέου δικαιώματος, να σέβονται την αρχή της πρόσβασης στις συγκεκριμένες υπηρεσίες⁸⁵.

Άρθρο 37: Προστασία του περιβάλλοντος.

Το άρθρο αυτό στηρίζεται στην αρχή της αειφόρου ανάπτυξης. Η Ε.Ε. οφείλει όχι μόνο να προστατεύει το περιβάλλον αλλά και να ενεργεί έτσι ώστε να βελτιώνεται η ποιότητά του. Όπως αναφέρεται και στις επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη, το συγκεκριμένο άρθρο είναι εμπνευσμένο από τη ΣΛΕΕ και την ΣΕΕ αλλά και από τα εθνικά συντάγματα ορισμένων κρατών-μελών⁸⁶.

Άρθρο 38: Προστασία του καταναλωτή.

Το άρθρο προστατεύει τους καταναλωτές, η αρχή αυτή προέρχεται από το άρθρο 169 ΣΛΕΕ⁸⁷. Σε αυτό το άρθρο γίνεται αναφορά στην προστασία της υγείας και των οικονομικών συμφερόντων των

⁸⁴ Άρθρο 14 ΣΛΕΕ

⁸⁵ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 36

⁸⁶ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 37

⁸⁷ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 38

καταναλωτών. Αφορά επίσης την ενημέρωση και την εκπαίδευση τους ώστε να μπορούν να υπερασπιστούν τα συμφέροντά τους.

ε. Κεφάλαιο V: Δικαιώματα των πολιτών

Άρθρο 41: Δικαίωμα χρηστής διοίκησης.

Το συγκεκριμένο άρθρο αφορά τα όργανα και τους οργανισμούς της Ε.Ε. τα οποία υποχρεούνται σε εύλογο χρονικό διάστημα να εξετάζουν δίκαια και αμερόληπτα τις υποθέσεις των πολιτών. Δίνεται το δικαίωμα στους πολίτες για ακρόαση, πριν ληφθεί κάποιο μέτρο εις βάρος τους, να έχουν πρόσβαση στους φακέλους τους και επίσης η διοίκηση πρέπει να αιτιολογεί τις αποφάσεις της. Επιπλέον στην περίπτωση που προξενηθεί ζημιά σε κάποιο πρόσωπο, από όργανο ή υπάλληλο της Ε.Ε., τότε η ίδια θα πρέπει να αποκαταστήσει τη ζημιά αυτή. Τα άτομα μπορούν να χρησιμοποιούν οποιαδήποτε γλώσσα των συνθηκών, για να απευθύνονται στα όργανα της Ε.Ε. Η απάντηση που θα λαμβάνουν θα πρέπει να είναι στην ίδια γλώσσα με την όποια χρησιμοποίησε το άτομο.

Επίσης το άρθρο 41 βασίζεται στο γεγονός ότι η Ε.Ε. είναι μια κοινότητα δικαίου, κομμάτι της κοινότητας δικαίου είναι και η γενική αρχή της χρηστής διοίκησης, η οποία κατοχυρώνεται και από τη νομολογία του ΔΕΕ. Η αιτιολόγηση των αποφάσεων των οργάνων πηγάζει και από το άρθρο 296 της ΣΛΕΕ, ενώ το δικαίωμα της αποζημίωσης πηγάζει από το άρθρο 340 ΣΛΕΕ.

Άρθρο 42 δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα

Σύμφωνα με το άρθρο αυτό κάθε πολίτης της Ε.Ε. και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα των οργάνων της Ε.Ε., του Συμβουλίου, της Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Το δικαίωμα αυτό βασίζεται στο άρθρο 255 της Συνθήκης ΕΚ ενώ στη συνέχεια το 2001 εκδόθηκε ο κανονισμός 1049/2001⁸⁸.

⁸⁸ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 42

Επιπλέον σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 3 ΣΛΕΕ τα άτομα έχουν πρόσβαση σε όλα τα έγγραφα ασχέτως της μορφής τους⁸⁹.

Άρθρο 43: Διαμεσολαβητής.

Το άρθρο αυτό ορίζει ότι κάθε φυσικό και νομικό πρόσωπο και κάθε πολίτης της Ε.Ε. μπορεί να προσφύγει στον Διαμεσολαβητή της Ε.Ε. Η καταγγελία αυτή μπορεί να αφορά την κακοδιοίκηση από μέρους κάποιου οργάνου της Ε.Ε. με εξαίρεση του ΔΕΕ και του Πρωτοδικείου, όταν αφορά την άσκηση των δικαιοδοτικών τους καθηκόντων⁹⁰. Το δικαίωμα αυτό διασφαλίζεται και από τα άρθρα 20 και 228 της ΣΛΕΕ⁹¹. Σε καμία περίπτωση ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής δεν διερευνά καταγγελίες που στρέφονται εναντίον εθνικών οργάνων των κρατών-μελών⁹².

Άρθρο 44: Δικαίωμα αναφοράς.

Το δικαίωμα αναφοράς αφορά κάθε πολίτη της Ε.Ε., όπως επίσης και κάθε φυσικό και νομικό πρόσωπο, στα οποία δίνεται το δικαίωμα να κάνουν αναφορά προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το δικαίωμα αυτό διασφαλίζεται και από τα άρθρα 20 και 227 της ΣΛΕΕ. Η αναφορά αυτή μπορεί να σχετίζεται με παράπονα ή αιτήματα δημοσίου ή ιδιωτικού συμφέροντος. Μπορεί να σχετίζονται και με την εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου, αλλά και με προτάσεις προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για οποιοδήποτε ζήτημα. Είναι ένα τρόπος με τον οποίο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει άμεση επαφή με τους πολίτες και μπορεί να γνωρίζει κατά αυτόν τον τρόπο εάν γίνονται παραβιάσεις της ευρωπαϊκής νομοθεσίας⁹³.

⁸⁹ 2007/C 303/02 ο.π. 42

⁹⁰ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 43

⁹¹ 2007/C 303/02 ο.π. 43

⁹² Επίσημη ιστοσελίδα του Ευρωπαίου Διαμεσολαβητή
<http://www.ombudsman.europa.eu/atyourservice/couldhehelpyou.faces#hl0> [20-8-2010]

⁹³ Επίσημη ιστοσελίδα Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?id=49&language=EL> [20-8-2010]

Άρθρο 45: Δικαίωμα κυκλοφορίας και διαμονής.

Το άρθρο 45 αφορά τους πολίτες της Ε.Ε. οι οποίοι έχουν την δυνατότητα να κυκλοφορούν ελεύθερα στα κράτη- μέλη της Ε.Ε. και να διαμένουν σε αυτά. Η ελευθερία της κυκλοφορίας και διαμονής παρέχεται και σε άτομα τρίτων χωρών τα οποία διαμένουν μόνιμα στο έδαφος κάποιου κράτους- μέλους. Το παρόν άρθρο πηγάζει από τη ΣΛΕΕ και από τη νομολογία του ΔΕΕ. Επίσης όσον αφορά την μετακίνηση ατόμων τρίτων χωρών που διαμένουν στο έδαφος κράτους- μέλους, αυτή γίνεται βάσει των άρθρων 77, 78 και 79 που παρέχουν αρμοδιότητες στην Ε.Ε. σχετικά με την πολιτική ασύλου και μετανάστευσης.

Άρθρο 46: Διπλωματική και προξενική προστασία.

Το δικαίωμα αυτό αφορά τους πολίτες της Ε.Ε. που βρίσκονται στο έδαφος ενός τρίτου κράτους που δεν ανήκει σε αυτήν. Εφόσον δεν αντιπροσωπεύεται κάποιο από τα κράτη- μέλη τότε οι υπήκοοί του δύνανται να απολαύουν την διπλωματική και προξενική προστασία κάθε άλλου κράτους- μέλους της Ε.Ε. υπό του ίδιους όρους που προστατεύουν τους πολίτες του εκάστοτε κράτους. Το άρθρο αυτό βασίζεται στα άρθρα 20 και 23 της ΣΛΕΕ⁹⁴. Σύμφωνα με το άρθρο 23 τα κράτη είναι υπεύθυνα να θεοπίσουν τις απαραίτητες διατάξεις και να διενεργήσουν ανάλογα ώστε να εξασφαλίσουν την προστασία αυτή. Επιπλέον το Συμβούλιο με τη διαδικασία της διαβούλευσης μπορεί να εκδίδει οδηγίες για να διασφαλίζεται ο συντονισμός και η συνεργασία ώστε να επιτευχθεί η προστασία αυτή⁹⁵.

⁹⁴ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 46

⁹⁵ Άρθρο 23 ΣΛΕΕ

στ. Κεφάλαιο VII: Γενικές Διατάξεις

Άρθρο 51: Πεδίο εφαρμογής.

Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, η εμβέλεια του Χάρτη περιλαμβάνει όλα τα όργανα της Ε.Ε. και τα κράτη μέλη της, εφόσον αυτά εφαρμόζουν το Ευρωπαϊκό Δίκαιο. Κατά αυτόν τον τρόπο δεσμεύονται να τηρούν τις αρχές και να σέβονται τα δικαιώματα που θέτει ο Χάρτης. Επίσης στο παρόν άρθρο τονίζεται το γεγονός ότι δεν δημιουργούνται νέες αρμοδιότητες ούτε νέα καθήκοντα, καθώς ο Χάρτης βασίζεται κυρίως στο παράγωγο κοινοτικό δίκαιο και στις συνταγματικές παραδόσεις των κρατών-μελών της Ε.Ε. Επίσης βασίζεται και σε διεθνή κείμενα που αφορούν τα δικαιώματα του ανθρώπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV:

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

1. Σύγκριση Αντιστοιχίας των Άρθρων των Δύο Κειμένων

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζονται οι ομοιότητες των δύο κειμένων όσον αφορά το περιεχόμενο των διατάξεων τους. Τα δύο αυτά κείμενα, ΕΣΔΑ και Χάρτης, έχουν αρκετές ομοιότητες καθώς η σύνταξη του κειμένου του Χάρτη κατά ένα μέρος στηρίχθηκε στην ΕΣΔΑ. Επομένως υπάρχουν πολλά άρθρα τα οποία έχουν την ίδια έννοια και εμβέλεια και στα δύο κείμενα, όμως υπάρχουν και πολλά άρθρα του Χάρτη, τα οποία να μην στηρίζονται στα αντίστοιχα αναγνωρισμένα άρθρα από την ΕΣΔΑ έχουν όμως μεγαλύτερη εμβέλεια.

Αυτό είναι λογικό λόγω τις διαφορετικής χρονολογίας που συντάχθηκαν τα δύο κείμενα. Οι διατάξεις του Χάρτη, που είναι μεταγενέστερος της ΕΣΔΑ, έχουν προσαρμοστεί περισσότερο στα σημερινά δεδομένα. Στο παρακάτω πίνακα είναι συγκεντρωμένα όλα τα άρθρα των δυο κειμένων που συσχετίζονται μεταξύ τους.

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΑΡΘΡΩΝ ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΕΙΜΕΝΩΝ			
ΧΔΕΕ		ΕΣΔΑ	
Άρθρο	Περιεχόμενο	Άρθρο	Περιεχόμενο
2	Δικαίωμα στη ζωή	2, πρωτόκολλο 6 ^ο και 13 ^ο	Δικαίωμα στη ζωή, κατάργηση της θανατικής ποινής
4	Απαγόρευση Βασανιστηρίων και των απάνθρωπων εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης	3	Απαγόρευση βασανιστηρίων
5	Απαγόρευση της δουλείας και της αναγκαστικής εργασίας	4	Απαγόρευση δουλείας και των καταναγκαστικών έργων
6	Δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια	5	Το δικαίωμα στη προσωπική ελευθερία και ασφάλεια

7	Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής	8	Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής
9	Δικαίωμα γάμου και δικαίωμα δημιουργίας οικογένειας	12	Δικαίωμα συνάψεως γάμου
10	Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας	9	Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας
11	Ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης	10	Ελευθερία έκφρασης
12	Ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιριζέσθαι	11	Ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιριζέσθαι
14	Δικαίωμα εκπαίδευσης	2, 1 ^{ου} Πρωτ.	Δικαίωμα στην εκπαίδευση
17	Δικαίωμα ιδιοκτησίας	1, 1 ^{ου} Πρωτ.	Προστασία της ιδιοκτησίας
19	Προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης και έκδοσης	1, 7 ^{ου} Πρωτ., 3	Δικαστικές εγγυήσεις σε περιπτώσεις Απέλασης αλλοδαπού
21	Απαγόρευση διακρίσεων	14	Απαγόρευση των διακρίσεων
23	Ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών	5, 7 ^{ου} Πρωτ.	Ισότητα μεταξύ συζύγων
28	Δικαίωμα διαπραγμάτευσης και συλλογικών δράσεων	11	Ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιριζέσθαι
39	Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου	3, 1 ^{ου} Πρωτ.	Δικαίωμα για ελεύθερες εκλογές
40	Δικαίωμα εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές	3, 1 ^{ου} Πρωτ.	Δικαίωμα για ελεύθερες εκλογές
47	Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου	6 § 1 και 13	Δικαίωμα χριστής απονομής διακαιούσης
48	Τεκμήριο της αθωότητας και	6 § 2 και 3	Δικαίωμα χριστής απονομής δικαιοσύνης

	δικαιώματα της υπεράσπισης		
49	Αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας αξιόποινων πράξεων και ποινών	7	Μη επιβολή ποινής άνευ νόμου
50	Δικαίωμα του προσώπου να μην δικάζεται ή να μην τιμωρείται ποινικά δύο φορές για την ίδια αξιόποινη πράξη	4, 7 ^{ου} Πρωτ.	Δικαίωμα κάθε προσώπου να μη δικάζεται ή να μη τιμωρείται δύο φορές για το ίδιο αδίκημα
54	Απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος	17	Απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος

α. Δικαίωμα στη Ζωή

Το άρθρο 2 του Χάρτη απονέμει το δικαίωμα της ζωής σε κάθε πρόσωπο και ταυτόχρονα απαγορεύει την επιβολή θανατικής ποινής. Το άρθρο αυτό έχει ακριβώς την ίδια έννοια και εμβέλεια με αυτή του άρθρου 2 της ΕΣΔΑ⁹⁶.

Το άρθρο της ΕΣΔΑ ορίζει ότι το δικαίωμα στη ζωή προστατεύεται από το νόμο και ότι για κανένα αδίκημα δεν μπορεί να επιβληθεί η ποινή του θανάτου. Επιπλέον στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 2 ορίζονται τρεις περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν θεωρείται ότι έχει παραβιαστεί το άρθρο αν και έχει επέλθει θάνατος⁹⁷.

Οι περιπτώσεις αυτές είναι:

- α) η υπεράσπιση ενός ατόμου από κάποια βίαιη ενέργεια,
- β) εάν πρόκειται για την προσπάθεια νομίμου συλλήψεως ή εάν συμβεί κατά τη διάρκεια αποτροπής αποδράσεως κάποιου ατόμου που κρατείται νόμιμα και

⁹⁶ Στ. Μαθίας, Λ. Κ. Σταυρίτη (επιμ.), «Η Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην Ευρώπη», Αθήνα- Κομοτηνή 2005, εκδ Αντ. Ν. Σάκκουλα σ.35

⁹⁷ Τραυματισμός και θάνατος διαδηλωτή από αστυνομικό, 9207/03 Case of Evrim Oktem v. Turkey

γ) κατά τη διάρκεια προσπάθειας καταστολής στάσεως ή ανταρσίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 52 παράγραφος 3 του Χάρτη αυτές οι «αρνητικές διατάξεις» της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 2 της ΕΣΔΑ έχουν την ίδια εμβέλεια με αυτή του άρθρου 2 του Χάρτη, άρα οι διατάξεις αυτές θεωρούνται ότι περιέχονται και στο Χάρτη⁹⁸.

Ακόμη η ΕΣΔΑ με το πρωτόκολλο υπ' αριθ. 6 και υπ' αριθ. 13 απαγορεύει την επιβολή θανατικής ποινής, η οποία μόνο σε καιρό πολέμου μπορεί να προβλέπεται από την νομοθεσία κάποιου συμβαλλόμενου κράτους, και αφορά πράξεις που έχουν διαπραχθεί σε καιρό πολέμου. Επίσης σύμφωνα με το άρθρο 3 του ιδίου πρωτοκόλλου απαγορεύονται οι παρεκκλίσεις από το πρωτόκολλο αυτό και σύμφωνα με το άρθρο 4 απαγορεύονται οι επιφυλάξεις.

Πιο συγκεκριμένα το ΕΔΔΑ στην υπόθεση Evans κατά Ηνωμένου Βασιλείου (απόφαση της 7^{ης} Μαρτίου 2006) που αφορούσε την διακοπή διατήρησης γονιμοποιημένων ωαρίων ενός ζευγαριού, με την εντολή του συζύγου, λόγω λήξης του γάμου τους, θεωρεί ότι η χρονική στιγμή που ξεκινά η ζωή κάποιου ατόμου επαφίεται στην διακριτική ευχέρεια του κάθε συμβαλλόμενου μέρους. Καθώς στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν αναγνωρίζονται δικαιώματα και υποχρεώσεις στα έμβρυα, δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 2 της ΕΣΔΑ⁹⁹.

β. Απαγόρευση Βασανιστηρίων και Απάνθρωπων Εξευτελιστικών Ποινών ή Μεταχείρισης

Το άρθρο 4 του Χάρτη απαγορεύει κάθε είδους εξευτελιστική μεταχείριση και κάθε είδος βασανιστηρίου, έχει ακριβώς την ίδια έννοια και περιεχόμενο με αυτή του τρίτου άρθρου της ΕΣΔΑ¹⁰⁰.

⁹⁸ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 2

⁹⁹ Αι. Δ. Σγουρίδου, Μ. Σ. Βάγιας, «Επισκόπηση Νομολογίας Ιανουαρίου- Ιουνίου 2006», *Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου*, τόμος 27, τεύχ. 3, Ιούλιος- Σεπτέμβριος 2007, σ 645

¹⁰⁰ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 3

Η διάταξη της ΕΣΔΑ έχει ως στόχο την διαφύλαξη της ανθρώπινης αξίας και αξιοπρέπειας και δεν μπορούν να υπάρξουν παρεκκλίσεις από το συγκεκριμένο άρθρο για καμία περίπτωση¹⁰¹. Οι ενέργειες οι οποίες απαγορεύονται σύμφωνα με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ είναι τα βασανιστήρια, η απάνθρωπη μεταχείριση και τιμωρία, η εξευτελιστική μεταχείριση και τιμωρία¹⁰².

Σύμφωνα με την απόφαση του ΕΔΔΑ στην απόφαση Ιρλανδία κατά Ηνωμένου Βασιλείου (1978) δίνεται ο ορισμός του βασανιστηρίου, ο οποίος είναι η απάνθρωπη μεταχείριση κάποιου ατόμου που προκαλεί στο άτομο αυτό αβάστακτο πόνο¹⁰³.

Επίσης στην υπόθεση Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου, που αφορούσε την έκδοση κρατουμένου στις Η.Π.Α., όπου θα του επιβάλλονταν η ποινή του θανάτου και ως την ημερομηνία εκτέλεσης της ποινής του θα υποβάλλονταν σε εξευτελιστική μεταχείριση στο «διάδρομο του θανάτου» για τουλάχιστον 6 χρόνια, το Ηνωμένο Βασίλειο καταδικάστηκε για παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ, με την αιτιολογία ότι με την ενέργειά του αυτή το Ηνωμένο Βασίλειο έδωσε τη δυνατότητα σε ένα άλλο κράτος να προβεί σε εφαρμογή πρακτικών που χαρακτηρίζονται ως απάνθρωπες και εξευτελιστικές¹⁰⁴.

Με αυτή την απόφαση το ΕΔΔΑ δίνει μια άλλη διάσταση στη ερμηνεία του άρθρου αυτού. Δεν απαγορεύει μόνο στα συμβαλλόμενα μέρη να προβαίνουν σε τέτοιου είδους ενέργειες, αλλά και θα πρέπει να αποτρέπουν παρόμοιες ενέργειες. Επιπλέον στην υπόθεση Ξηρός κατά Ελλάδας, το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ότι με τη μη μεταφορά του εν λόγω τραυματία κρατουμένου σε ειδική μονάδα θεραπείας, παραβιάστηκε το ίδιο άρθρο, αφού ο κρατούμενος επεβλήθη σε εξευτελιστική μεταχείριση¹⁰⁵.

¹⁰¹ Στ. Μαθίας, Λ. Κ. Σταυρίτη (επιμ.), ο.π. σ.37

¹⁰² Στ. Μαθίας, Λ. Κ. Σταυρίτη (επιμ.), ο.π. σ.37

¹⁰³ 3510/71 Case of Ireland v. The United Kingdom

¹⁰⁴ 14038/88 Case of Soering v. The United Kingdom

¹⁰⁵ 1033/07 Case of Xiros v. Greece

γ. Απαγόρευση της Δουλείας και της Αναγκαστικής Εργασίας

Το άρθρο 5 του Χάρτη θεσπίζει ότι κανένα πρόσωπο δεν μπορεί να αναγκαστεί να γίνει δούλος κάποιου άλλου, και κανένα πρόσωπο δεν μπορεί να υποβάλει κάποιο άλλο σε καταναγκαστική εργασία. Αυτές οι δύο διατάξεις του συγκεκριμένου άρθρου αντιστοιχούν στις δύο πρώτες παραγράφους του άρθρου 4 της ΕΣΔΑ και έχουν ακριβώς την ίδια εμβέλεια¹⁰⁶.

Επίσης στην τρίτη παράγραφο του άρθρου 4 της ΕΣΔΑ ορίζονται τέσσερις περιπτώσεις οι οποίες δεν πρέπει να θεωρούνται ως καταναγκαστική εργασία:

- α) την περίπτωση που κάποιο άτομο είναι νομίμως κρατούμενος,
- β) κατά την διάρκεια εκπλήρωσης στρατιωτικής θητείας ή οποιαδήποτε άλλης θητείας που αντικαθιστά την υποχρεωτική στρατιωτική θητεία,
- γ) οποιαδήποτε υπηρεσία ζητείται από το κράτος σε περιπτώσεις κρίσεων ή θεομηνιών ώστε να διασφαλισθεί η ευημερία του κοινωνικού συνόλου και
- δ) οποιαδήποτε εργασία θεωρείτε ως υποχρέωση των πολιτών.

Οι παραπάνω περιπτώσεις αναγνωρίζονται από τον Χάρτη και έχουν την ίδια ισχύ για το άρθρο 5.

Όμως ο Χάρτης κάνει ένα βήμα ακόμη παραπέρα και θεσπίζει στην τρίτη παράγραφο του 5^{ου} άρθρου ότι «απαγορεύεται η εμπορία των ανθρώπινων όντων». Η συγκεκριμένη παράγραφος έχει ως στόχο την καταπολέμηση εγκλημάτων που έχουν σαν αντικείμενο εκμετάλλευσής τους παράνομους μετανάστες ή εγκλήματα που αποσκοπούν στη σεξουαλική εκμετάλλευση¹⁰⁷. Η παράγραφος αυτή συνδέεται άμεσα με τη Σύμβαση Ευροπo1 και με τη Σύμβαση για την εφαρμογή της Συμφωνίας του Σένγκεν, η οποία δεσμεύει μάλιστα τα κράτη- μέλη να

¹⁰⁶ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 5

¹⁰⁷ 2007/C 303/02 ο.π. 5

προβούν σε ενέργειες ώστε να καταπολεμήσουν τα κυκλώματα λαθρομετανάστευσης¹⁰⁸.

δ. Δικαίωμα στην Ελευθερία και την Ασφάλεια

Το άρθρο 6 του Χάρτη κατοχυρώνει για όλα τα άτομα το δικαίωμα στην ασφάλεια και στην ελευθερία και αντιστοιχεί στο άρθρο 5 της ΕΣΔΑ έχοντας την ίδια εμβέλεια με αυτό¹⁰⁹.

Στη πρώτη παράγραφο του άρθρου 5 της ΕΣΔΑ αναγνωρίζονται κάποιες περιπτώσεις κατά τις οποίες μπορεί να στερηθεί σε κάποιο πρόσωπο η ελευθερία:

- α) η κράτηση μετά από καταδίκη από το αρμόδιο δικαστήριο,
- β) η κράτηση μετά από σύλληψη είτε για παραβίαση του νόμου, κατόπιν δικαστικής εντολής, είτε σαν «εγγύηση εκτέλεσης υποχρεώσεως»,
- γ) εάν υπάρχουν υποψίες ότι το άτομο που έχει συλληφθεί είτε έχει διαπράξει κάποιο αδίκημα, είτε πρόκειται να διαπράξει κάποιο αδίκημα ή έχει ως στόχο να διαφύγει,
- δ) στην περίπτωση που κρατείται κάποιος ανήλικος πρέπει αυτό να γίνεται είτε για να τον επιτηρήσουν είτε γιατί πρόκειται να παραπεμφθεί ενώπιον της αρμοδίας αρχής,
- ε) επιτρέπεται βάση νόμου να κρατούνται άτομα που έχουν μεταδοτικές ασθένειες, σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα και είναι εθισμένοι στα ναρκωτικά ή στο αλκοόλ και
- στ) είναι επίσης δυνατή η σύλληψη ατόμου ώστε να εμποδιστεί η παράνομη είσοδος του στη χώρα ή σε περίπτωση που εκκρεμεί εναντίον του διαδικασία απελάσεως ή εκδόσεως του σε άλλη χώρα. Οι περιπτώσεις αυτές ισχύουν και για την εφαρμογή του άρθρου 6 του Χάρτη.

Επιπλέον το άρθρο 5 της ΕΣΔΑ αναγνωρίζει ότι θα πρέπει να πληροφορείται στη γλώσσα του τους λόγους για τους οποίους συνελήφθη άλλα και για οποιαδήποτε κατηγορία υπάρχει εναντίον του. Στο ίδιο

¹⁰⁸ 2007/C 303/02 ο.π. 5

¹⁰⁹ Στ. Μαθίας, Λ. Κ. Σταυρίτη (επιμ.), ο.π. σ.43

άρθρο ορίζεται ότι το άτομο, το οποίο έχει συλληφθεί θα πρέπει να παραπεμφθεί ενώπιον της δικαιοσύνης όσο το δυνατόν συντομότερα. Έχει το δικαίωμα να δικασθεί σε εύλογο διάστημα ή κατά το διάστημα της δίκης του να αφεθεί ελεύθερο, με ανάλογη εγγύηση που διασφαλίζει την παρουσία του ατόμου αυτού κατά την οριζόμενη δικάσιμο.

Στην υπόθεση Mangouras εναντίον της Ισπανίας το ΕΔΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι για τον καθορισμό του ύψους της εγγυήσεως για την αποφυλάκιση κάποιου ατόμου θα πρέπει να λαμβάνονται δύο μεταβλητές, η περιουσία του κρατουμένου και το μέγεθος της ζημιάς που προκάλεσε¹¹⁰.

Στα άτομα που κρατούνται αναγνωρίζεται επίσης το δικαίωμα να προσφύγουν ενώπιον του δικαστηρίου και να ζητήσουν την αποφυλάκισή τους με την αιτιολογία ότι η κράτησή τους είναι παράνομη. Ακόμη στα άτομα τα οποία έχουν κρατηθεί παράνομα σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, αναγνωρίζεται το δικαίωμα επανορθώσεως.

Καθώς το άρθρο 5 του Χάρτη και το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ έχουν την ίδια έννοια και εμβέλεια, σύμφωνα με το άρθρο 52 παράγραφος 3 του Χάρτη, ισχύουν όλες οι περιλαμβανόμενες διατάξεις, δικαιώματα και περιπτώσεις απόκλισης για τον Χάρτη.

ε. Σεβασμός της Ιδιωτικής και Οικογενειακής Ζωής

Το άρθρο 7 του Χάρτη προστατεύει την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή κάθε ατόμου. Επίσης θεσμοθετεί τον σεβασμό της κατοικίας των ατόμων και των επικοινωνιών τους.

Το άρθρο αυτό αντιστοιχεί στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ το οποίο προστατεύει και αυτό την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή. Ταυτόχρονα θέτει περιορισμούς, σύμφωνα με τους οποίους εάν υπάρξει παραβίαση του άρθρου αυτού θα πρέπει να προβλέπεται από το νόμο και να είναι απαραίτητο για τη δημόσια ασφάλεια, την οικονομική ευημερία και την αποφυγή παραβάσεων ποινικού χαρακτήρα. Επιπλέον μπορεί να γίνει

¹¹⁰ 12050/04 Case of Mangouras v. Spain

παρέμβαση όσον αφορά το άρθρο αυτό για να επιτευχθεί η προστασία «της υγείας, της ηθικής, των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων»¹¹¹. Οι περιορισμοί αυτοί ισχύουν και για το άρθρο 7 του Χάρτη.

Το ΕΔΔΑ έχει επεκτείνει την ερμηνεία του άρθρου αυτού. Για παράδειγμα, στην υπόθεση Niemietz εναντίον της Γερμανίας, που αφορούσε την έρευνα και την κατάσχεση φακέλων από ένα δικηγορικό γραφείο στα πλαίσια ποινικής δίωξης, το ΕΔΔΑ αποφάσισε ότι το γραφείο μπορεί να θεωρηθεί ως κατοικία και να συμπεριληφθεί στην προστασία που παρέχει το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ. Επίσης αποφάσισε ότι ναι μεν ήταν επιτρεπτή η παραβίαση αυτή, βάση της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, όμως στην προκειμένη περίπτωση δεν τηρήθηκε η αρχή της αναλογικότητας από την πλευρά των γερμανικών αρχών.

στ. Δικαίωμα Γάμου και Ιδρύσεως Οικογένειας

Το άρθρο 9 του Χάρτη διασφαλίζει το δικαίωμα δημιουργίας οικογένειας και το δικαίωμα συνάψεως γάμου, τα οποία θα πρέπει να γίνονται σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες. Το άρθρο αυτό πηγάζει από το άρθρο 12 της ΕΣΔΑ το οποίο ορίζει ότι θα πρέπει ο άντρας και η γυναίκα να είναι ηλικιακά ώριμοι ώστε να μπορέσουν να παντρευτούν¹¹². Όμως το άρθρο αυτό του Χάρτη είναι διατυπωμένο έτσι ώστε να μπορεί να περιλαμβάνει και άλλες μορφές δημιουργίας οικογενείας, πέραν του τυπικού που είναι ο γάμος, και είναι αναγνωρισμένες από κάθε κράτος-μέλος της Ε.Ε¹¹³.

Επιπλέον το άρθρο αυτό δεν εμπεριέχει περιορισμούς όσον αφορά τη σύναψη γάμου μεταξύ δύο ατόμων του ίδιου φύλου, άρα το άρθρο αυτό ενώ στηρίζεται στο άρθρο 12 της ΕΣΔΑ έχει μεγαλύτερη

¹¹¹ Άρθρο 8 ΕΣΔΑ

¹¹² Άρθρο 12 ΕΣΔΑ

¹¹³ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 9

εμβέλεια¹¹⁴. Ο Χάρτης φανερά προσαρμόζεται στα σημερινά κοινωνικά δεδομένα.

Από την άλλη πλευρά, το ΕΔΔΑ στην υπόθεση Dickson κατά Ηνωμένου Βασιλείου ασχολείται για πρώτη φορά το με το θέμα της τεχνητής γονιμοποίησης. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή δεν δύναται να απαγορευτεί η χρήση τεχνητής γονιμοποίησης, όταν η τεκνοποίηση μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μέσω αυτής, ακόμη και στην περίπτωση που ο ένας από τους δύο μελλοντικούς γονείς εκτίει ποινή φυλάκισης¹¹⁵. Κατά αυτό τον τρόπο διασφαλίζεται το δικαίωμα δημιουργίας οικογένειας ακόμη και σε κρατούμενους.

ζ. Ελευθερία Σκέψης, Συνείδησης και Θρησκείας

Το άρθρο 10 του Χάρτη στην πρώτη παράγραφο του ορίζει ότι κάθε άτομο δικαιούται να επιλέγει το θρήσκευμά του καθώς και να μπορεί να αλλάξει θρησκεία και πεποιθήσεις. Όσον αφορά τις πεποιθήσεις του και το θρήσκευμά του, κάθε άτομο έχει τη δυνατότητα να τα εκφράζει δημόσια μόνος του ή συμμετέχοντας σε συλλογικές τελετές, καθώς επίσης και να εκπαιδεύεται πάνω στον αντικείμενο αυτό.

Αυτή η παράγραφος αντιστοιχεί στο άρθρο 9 της ΕΣΔΑ το οποίο επίσης αφορά την ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, και έχει την ίδια έννοια και εμβέλεια με το άρθρο του Χάρτη¹¹⁶. Στο άρθρο 9 της ΕΣΔΑ προβλέπονται περιορισμοί στην περίπτωση που χρήζουν προστασίας η δημόσια τάξη, η υγεία, τα δικαιώματα και οι ελευθερίες άλλων ατόμων ή τίθενται ηθικά θέματα. Οι περιορισμοί αυτοί θα πρέπει να εφαρμόζονται πάντα βάση του εσωτερικού δικαίου των συμβαλλομένων μερών της ΕΣΔΑ. Για παράδειγμα στην υπόθεση Ahmet Arslan κατά της Τουρκίας το ΕΔΔΑ στην συγκεκριμένη περίπτωση έκρινε

¹¹⁴ 2007/C 303/02 ο.π. 9

¹¹⁵ 44362/04 Case of Dickson v. The United Kingdom

¹¹⁶ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 10

πως οι περιορισμοί που έθεσαν οι τουρκικές αρχές δεν ήταν επαρκώς δικαιολογημένοι¹¹⁷.

Οι περιορισμοί που αναγνωρίζονται από την ΕΣΔΑ, όσον αφορά το άρθρο αυτό, ισχύουν και στην εφαρμογή του άρθρου 10 του Χάρτη. Στην δεύτερη παράγραφο του άρθρου 10 ορίζεται ότι τα άτομα έχουν το δικαίωμα αντίρρησης συνειδήσεως το οποίο ασκείται σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο του κάθε κράτους μέλους της Ε.Ε. Η παράγραφος αυτή πηγάζει από τις συνταγματικές παραδόσεις των κρατών- μελών.

η. Ελευθερία Έκφρασης και Πληροφόρησης

Το άρθρο 11 του Χάρτη απονέμει σε όλα τα πρόσωπα το δικαίωμα να εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις τους. Ταυτόχρονα μπορούν να πληροφορούνται ελεύθερα άλλα και οι ίδιοι να μεταδίδουν ελεύθερα τις ιδέες τους και τις πληροφορίες που ήδη γνωρίζουν. Η μετάδοση αυτών των ιδεών και πληροφοριών μπορεί να λαμβάνει χώρα εντός και εκτός των συνόρων της χώρας τους. Επιπλέον τα μέσα μαζικής ενημέρωσης τα οποία μεταδίδουν στο κοινό καθημερινά πληροφορίες και εξασφαλίζουν την πολυφωνία είναι αποδεκτά και σεβαστά από τον Χάρτη.

Σύμφωνα με το άρθρο 52 παράγραφος 3 του Χάρτη, το άρθρο αυτό αντιστοιχεί με το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ και έχει την ίδια έννοια και εμβέλεια με αυτό¹¹⁸. Το άρθρο της ΕΣΔΑ ορίζει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη διατηρούν το δικαίωμα να απαιτούν από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης την έκδοση άδειας λειτουργίας.

Επίσης στη δεύτερη παράγραφο του ιδίου άρθρου ορίζονται κάποιες περιορισμοί όσον αφορά την δημόσια και εθνική ασφάλεια, την εθνική ακεραιότητα, την διασφάλιση της δημοσίας τάξεως, την πρόληψη εγκλημάτων, την προστασία της υπόληψης και των δικαιωμάτων άλλων ατόμων. Απαγορεύεται η μετάδοση εμπιστευτικών πληροφοριών και σε περιπτώσεις που θίγεται το κύρος και η αμεροληψία της δικαστικής

¹¹⁷ 41135/98 Affaire Ahmet Arslan et Autres c. Turquie

¹¹⁸ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 11

αρχής. Αυτοί περιορισμοί ισχύουν και για το άρθρο 11 του Χάρτη. Όσον αφορά την έκδοση αδειών λειτουργίας για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ο Χάρτη διατηρεί κάποιες επιφυλάξεις καθώς μπορεί να υπάρχουν κάποιοι περιορισμοί εξαιτίας του δικαίου του ανταγωνισμού της Ε.Ε¹¹⁹.

Το ΕΔΔΑ στην υπόθεση *Women on Waves* κατά της Πορτογαλίας τονίζει ότι το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ προστατεύει και την ίδια την πληροφορία αλλά και τον τρόπο με τον οποίο μεταδίδεται, επίσης τονίζει ότι η ελευθερία αυτή μπορεί να περιοριστεί εφόσον ο ενδιαφερόμενος παραβαίνει το νόμο. Σε αντίθετη περίπτωση το συγκεκριμένο άρθρο εφαρμόζεται κανονικά¹²⁰.

Θ. Ελευθερία του Συνέρχεσθαι και Συνεταιρίζεσθαι

Το άρθρο 12 του Χάρτη διασφαλίζει στη πρώτη του παράγραφο το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι. Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο αυτό τονίζεται πως το δικαίωμα αυτό αφορά όλους του τομείς αλλά πάνω από όλα αφορά τον πολιτικό, τον συνδικαλιστικό τομέα και τους τομείς που αφορούν τον πολίτη. Διασφαλίζεται το δικαίωμα των ατόμων να μπορούν να ιδρύουν συνδικαλιστικές οργανώσεις οι οποίες θα έχουν ως στόχο την υπεράσπιση των συμφερόντων τους.

Το άρθρο αυτό αντιστοιχεί στο άρθρο 11 της ΕΣΔΑ, έχει την ίδια έννοια όμως έχει ευρύτερη εμβέλεια, καθώς το άρθρο 10 του Χάρτη ορίζει ότι έχει εφαρμογή σε όλα τα επίπεδα και κατ' επέκταση και σε ευρωπαϊκό επίπεδο¹²¹. Οι περιορισμοί που καθορίζονται από το άρθρο 11 της ΕΣΔΑ ισχύουν και για το αντίστοιχο άρθρο του Χάρτη. Οι περιορισμοί αυτοί θα πρέπει να προβλέπονται από το νόμο και η εφαρμογή τους να είναι αναγκαία για τη διατήρηση της δημοκρατίας και της εθνικής και δημόσιας ασφάλειας, για την προστασία των ιδίων των πολιτών και των δικαιωμάτων τους.

¹¹⁹ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 11

¹²⁰ 31276/05 Case *Women on Waves and others v. Portugal*.

¹²¹ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 12

Η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 12 του Χάρτη αφορά τα πολιτικά κόμματα της Ε.Ε. τα οποία αποτελούν το μέσο έκφρασης των ευρωπαίων πολιτών. Η παράγραφος αυτή στηρίζεται στον κοινωνικό Χάρτη θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων, και στο άρθρο 10 παράγραφος 4 της ΣΕΕ¹²².

ι. Δικαίωμα Εκπαίδευσης

Το άρθρο 14 του Χάρτη αποτελείται από τρεις παραγράφους. Οι παράγραφοι 1 και 3 αντιστοιχούν στο άρθρο 2 του πρώτου πρόσθετου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, έχουν την ίδια έννοια αλλά το άρθρο του Χάρτη έχει μεγαλύτερη εμβέλεια από αυτό της ΕΣΔΑ¹²³.

Το συγκεκριμένο άρθρο ορίζει στη πρώτη του παράγραφο ότι αναγνωρίζεται σε όλα τα πρόσωπα το δικαίωμα στην εκπαίδευση και στην επαγγελματική κατάρτιση, οι οποίες μπορούν να είναι συνεχείς. Το σημείο που αναφέρεται στην επαγγελματική κατάρτιση είναι εμπνευσμένο από τον κοινοτικό Χάρτη των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων και από τον Κοινωνικό Χάρτη¹²⁴.

Στην τρίτη παράγραφο του ιδίου άρθρου αναγνωρίζεται η δημιουργία εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ώστε να μπορούν όλα τα παιδιά να έχουν εξασφαλισμένη μόρφωση, η οποία να συνάδει με τις θρησκευτικές, φιλοσοφικές και παιδαγωγικές πεποιθήσεις των γονέων τους.

Όσον αφορά το αντίστοιχο άρθρο της ΕΣΔΑ διασφαλίζεται επίσης το δικαίωμα στην εκπαίδευση αλλά δεν κατοχυρώνεται το δικαίωμα στην συνεχή επαγγελματική κατάρτιση. Σε αυτό το σημείο βλέπουμε ότι το άρθρο 14 του Χάρτη έχει ευρύτερη εμβέλεια από αυτή του άρθρου 2 του πρώτου πρόσθετου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, καθώς περιλαμβάνει και την έννοια της συνεχούς επαγγελματικής κατάρτισης για όλα τα άτομα. Η τρίτη παράγραφος αντιστοιχεί στο ίδιο άρθρο της ΕΣΔΑ στο οποίο επίσης

¹²² 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 12

¹²³ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 14

¹²⁴ 2007/C 303/02 ο.π.14

αναγνωρίζεται το δικαίωμα των γονέων να εξασφαλίζουν την μόρφωση των παιδιών τους¹²⁵. Σύμφωνα με το ΕΔΔΑ τα θρησκευτικά σύμβολα σε δημόσιους χώρους και πιο συγκεκριμένα στις αίθουσες διδασκαλίας των σχολείων, περιορίζουν το δικαίωμα των γονέων να παιδαγωγούν σύμφωνα πάντα με τα δικά τους πιστεύω τα τέκνα τους¹²⁶.

Επιπλέον το άρθρο 14 του Χάρτη προχωρά ένα βήμα ακόμη παραπέρα και στη δεύτερη παράγραφό του κατοχυρώνει το δικαίωμα της δωρεάν υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Εξασφαλίζει την δυνατότητα πρόσβασης κάθε παιδιού σε ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα το οποίο παρέχει δωρεάν τις υπηρεσίες του στους μαθητές και υποχρεώνει την Ε.Ε. να σέβεται το δικαίωμα αυτό. Σε καμία περίπτωση όμως δεν υποχρεώνει τα ιδιωτικά ιδρύματα να παρέχουν δωρεάν υπηρεσίες, ούτε απαγορεύει τις μορφές διδασκαλίας όπως είναι τα ιδιαίτερα ή τα φροντιστηριακά μαθήματα¹²⁷ που ως επί το πλείστον είναι επί πληρωμή. Επίσης η ίδρυση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων αναγνωρίζεται ως μορφή επιχειρηματικής ελευθερίας¹²⁸.

1α. Δικαίωμα Ιδιοκτησίας

Σύμφωνα με το άρθρο 52 παράγραφος 3 του Χάρτη το 17^ο άρθρο του, αντιστοιχεί με το πρώτο άρθρο του πρώτου πρόσθετου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και έχει την ίδια έννοια και εμβέλεια με αυτό. Το άρθρο αυτό του Χάρτη αναγνωρίζει σε κάθε άτομο το δικαίωμα να μπορεί να αποκτήσει αγαθά με νόμιμους τρόπους, να τα χρησιμοποιεί και να τα κληροδοτεί σε τρίτα άτομα. Μπορεί μόνο κάποιο κράτος- μέλος να απαλλοτριώσει την ιδιοκτησία κάποιου ατόμου εφόσον το αποτέλεσμα της απαλλοτρίωσης θα είναι ωφέλεια για το κοινό συμφέρον. Η απαλλοτρίωση αυτή της ιδιοκτησίας κάποιου ατόμου θα πρέπει πάντα να συνοδεύεται από αποζημίωση η οποία θα είναι δίκαιη και μέσα σε

¹²⁵ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 52

¹²⁶ 30814/06 Case of Lautsi v. Italy.

¹²⁷ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 14

¹²⁸ 2007/C 303/02 ο.π. 14

εύλογο χρονικό διάστημα. Επιπλέον το άρθρο αυτό προστατεύει την πνευματική ιδιοκτησία. Όσον αφορά στα πνευματικά δικαιώματα, περιλαμβάνονται τα λογοτεχνικά, καλλιτεχνικά έργα, τα συγγενικά δικαιώματα και τα δικαιώματα ευρεσιτεχνίας¹²⁹

Η αρχή αυτή είναι κατοχυρωμένη από τα συντάγματα όλων των κρατών- μέλλων της Ε.Ε., επίσης αποτελεί κοινοτικό κεκτημένο μέσω αποφάσεως του ΔΕΕ.

Το πρώτο άρθρο του πρώτου πρόσθετου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ προστατεύει και αυτό την ιδιοκτησία κάθε ατόμου και ταυτόχρονα επιτρέπει στα συμβαλλόμενα μέρη της ΕΣΔΑ, να μπορούν να χρησιμοποιήσουν έναντι αποζημιώσεως την ιδιοκτησία κάποιου ατόμου¹³⁰. Η αποζημίωση αυτή θα πρέπει να είναι σύμφωνη με το εσωτερικό δίκαιο κάθε κράτους και σύμφωνα με τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου.

ιβ. Προστασία σε Περίπτωση Απομάκρυνσης, Απέλασης και Έκδοσης

Το άρθρο 19 του Χάρτη απαγορεύει τις μαζικές απελάσεις. Επίσης απαγορεύεται η απέλαση κάποιου ατόμου όταν κινδυνεύει η ζωή του, όταν είναι πολύ πιθανό να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή σε οποιαδήποτε ποινή που μπορεί να είναι εξευτελιστική και απάνθρωπη.

Το άρθρο αυτό, αφορά την απαγόρευση των ομαδικών απελάσεων, έχει την ίδια έννοια και εμβέλεια με το άρθρο 4 του τέταρτου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ το οποίο δεν έχει επικυρωθεί από την Ελλάδα. Η απαγόρευση απέλασης ατόμου, στην περίπτωση που τίθεται η ζωή του σε κίνδυνο αφού επιστρέψει στη χώρα του, όπως ορίζεται και από το άρθρο 19 του Χάρτη, αντιστοιχεί στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ όπως ερμηνεύεται από το ΕΔΔΑ¹³¹.

¹²⁹ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 17

¹³⁰ 18768/05 Case of Saghinadze and others v. Georgia

¹³¹ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 19

1γ. Απαγόρευση Διακρίσεων

Το άρθρο 21 του Χάρτη απαγορεύει οποιαδήποτε διάκριση βάσει

«φύλου, φυλής, χρώματος, ενθετικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιουσίας, γέννησης, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού»¹³².

Επίσης στη δεύτερη παράγραφο του ιδίου άρθρου, ορίζεται ότι εντός της Ε.Ε. δεν είναι επιτρεπτές οι διακρίσεις βάσει ιθαγένειας.

Το συγκεκριμένο άρθρο του Χάρτη συμπίπτει με το άρθρο 14 της ΕΣΔΑ, αλλά δεν έχουν την ίδια εμβέλεια. Το άρθρο της ΕΣΔΑ απαγορεύει και αυτό όλες τις διακρίσεις βάση φύλου, φυλής κ.τ.λ.¹³³, όμως δεν απαγορεύει τις διακρίσεις βάση ιθαγένειας, κάτι που εμπεριέχεται στο άρθρο 21 του Χάρτη. Είναι λογικό ο Χάρτη να έχει μία διάταξη που απαγορεύει τις διακρίσεις μεταξύ των πολιτών της Ε.Ε., αφού το κείμενο του Χάρτη αφορά αποκλειστικά την Ε.Ε.

Επιπλέον το άρθρο 21 του Χάρτη πηγάζει και από το άρθρο 19 της ΣΛΕΕ, το οποίο δίνει την αρμοδιότητα στην Ε.Ε. να καταπολεμά κάθε είδους διάκριση μέσω νομοθετικών πράξεων¹³⁴. Όμως σύμφωνα με τις επεξηγήσεις του Χάρτη που συντάχθηκαν από το Προεδρείο της Συνέλευσης¹³⁵ το παρόν άρθρο δεν υποχρεώνει τα κράτη- μέλη ή την Ε.Ε. να νομοθετούν κατά των διακρίσεων σε επίπεδο δράσεων των κρατών- μελών ή των ιδιωτών. Το άρθρο αυτό αφορά καθαρά τις διακρίσεις που μπορεί να γίνουν από τα όργανα της Ε.Ε. ή από τα κράτη- μέλη όταν αυτά εφαρμόζουν το Ευρωπαϊκό Δίκαιο.

Σε αυτό το σημείο φαίνεται καθαρά ότι ο Χάρτης αποτελεί, στην ουσία, οδηγίες- κανόνες για την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου από

¹³² Άρθρο 21 Χάρτη

¹³³ Διαφορετική μεταχείριση διαζευγμένου γονέα, 37060/06 Case of J.M. v. The United Kingdom

¹³⁴ Άρθρο 19 ΣΛΕΕ

¹³⁵ Και ενημερώθηκαν με την ευθύνη του Προεδρείου της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης λόγω αναπροσαρμογών του Χάρτη 2007/C 303/02

τα κράτη- μέλη και από τα όργανα της Ε.Ε. όταν αυτά νομοθετούν. Αντίθετα η ΕΣΔΑ απονέμει τα δικαιώματα απευθείας σε όλα τα άτομα.

1δ. Ισότητα Ανδρών και Γυναικών

Το άρθρο 23 του Χάρτη κατοχυρώνει την ισότητα των ανδρών και των γυναικών σε οποιοδήποτε τομέα και πιο συγκεκριμένα τονίζει τους τομείς της εργασιακής απασχόλησης και του μισθού. Επίσης στο ίδιο άρθρο αναφέρεται ότι μπορούν να λαμβάνονται μέτρα ώστε να υπερασπίζεται το φύλο το οποίο βρίσκεται σε μειονεκτική θέση.

Ως ένα βαθμό το άρθρο αυτό αντιστοιχεί στο άρθρο 5 του έβδομου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ το οποίο αναγνωρίζει την ισότητα των συζύγων όσον αφορά τα δικαιώματα αλλά και τις ευθύνες, οι οποίες σχετίζονται με τα παιδιά τους, τις μεταξύ τους σχέσεις, τον γάμο τους αλλά και μετά τη λύση του γάμου τους¹³⁶.

Επομένως το άρθρο αυτό της ΕΣΔΑ περιλαμβάνεται στο άρθρο 23 του Χάρτη, καθώς αυτό ορίζει ότι ο άνδρας και η γυναίκα είναι ίσοι σε όλες τις περιπτώσεις, συμπεριλαμβανομένου και του γάμου. Το άρθρο αυτό του Χάρτη βασίζεται στο άρθρο 3 ΣΕΕ και το άρθρο 8 ΣΛΕΕ. Τα άρθρα αυτά θέτουν ως στόχο της Ε.Ε. την ενδυνάμωση της ισότητας των δύο φύλων.

1ε. Δικαίωμα Διαπραγματεύσεως Συλλογικών Δράσεων

Το άρθρο 28 του Χάρτη δίνει το δικαίωμα στους εργαζομένους και στους εργοδότες τους κατόπιν διαπραγματεύσεων να συνάπτουν συλλογικές συμβάσεις. Επίσης οι εργαζόμενοι στις περιπτώσεις που δεν ικανοποιούνται τα συμφέροντά τους μπορούν να προσφεύγουν σε συλλογικές δράσεις, όπως είναι η απεργία, ώστε να μπορέσουν να υπερασπιστούν τα συμφέροντά αυτά. Το κάθε κράτος- μέλος είναι

¹³⁶ Άρθρο 5 έβδομου πρωτοκόλλου ΕΣΔΑ

αρμόδιο να θέτει περιορισμούς στην άσκηση των συλλογικών δράσεων και των απεργιών.

Η αναφορά του άρθρου αυτού στην υπεράσπιση των συμφερόντων των εργαζομένων μέσω συλλογικών δράσεων αντιστοιχεί στο άρθρο 11 της ΕΣΔΑ, το οποίο προβλέπει τη δημιουργία συνδικάτων τα οποία θα έχουν ως στόχο τους την υπεράσπιση των συμφερόντων των μελών τους¹³⁷. Όμως το άρθρο αυτό της ΕΣΔΑ δε επεκτείνεται περαιτέρω όσον αφορά τη σύναψη συλλογικών συμβάσεων όπως συμβαίνει με το άρθρο 28 του Χάρτη.

Στην υπόθεση *Bekir Ousta* κατά της Ελλάδος το ΕΔΔΑ καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η ίδρυση σωματείων που αφορούν την προστασία πολιτιστικής και πνευματικής κληρονομίας αποτελούν κομμάτι μια δημοκρατική κοινωνίας και σε δεν προσβάλλει τη δημόσια τάξη¹³⁸.

ιστ. Δικαίωμα του Εκλέγειν και Εκλέγεσθαι

Το άρθρο 39 και 40 του Χάρτη διασφαλίζουν το δικαίωμα των ατόμων να μπορούν να ψηφίζουν άλλα και να βάζουν υποψηφιότητα στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στις δημοτικές εκλογές και στις κοινοτικές εκλογές. Οι πολίτες έχουν την δυνατότητα να βάζουν υποψηφιότητα στο κράτος- μέλος στο οποίο κατοικούν χωρίς να είναι απαραίτητο να είναι υπήκοοι του κράτους αυτού. Βέβαια πρέπει να πληρούν τους ιδίους όρους του οποίους πρέπει να τηρούν οι υπήκοοι ενός κράτους- μέλους ώστε να μπορούν να είναι υποψήφιοι. Επίσης όσον αφορά τις Ευρωεκλογές το άρθρο 39 ορίζει ότι πρέπει να διεξάγονται με «άμεση καθολική και ελεύθερη και μυστική ψηφοφορία»¹³⁹

Τα άρθρα αυτά αντιστοιχούν στο άρθρο 3 του πρώτου πρόσθετου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, το οποίο κατοχυρώνει τη διεξαγωγή ελεύθερων και μυστικών εκλογών σε τακτά χρονικά διαστήματα. Με τον τρόπο αυτό

¹³⁷ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 28

¹³⁸ 35151/05 Case of *Bekir-Ousta and others v. Greece*

¹³⁹ Άρθρο 39 Χάρτη.

εκφράζεται η λαϊκή βούληση, σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, η οποία δύναται να επιλέξει τα μέλη του νομοθετικού σώματος σε κάθε συμβαλλόμενο κράτος. Επίσης σύμφωνα με την υπόθεση Zdanoka κατά Λετονίας, αναγνωρίζει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να σέβονται και το δικαίωμα των ατόμων να μπορούν να συμμετέχουν ως υποψήφιοι στις εκλογές, δηλαδή το δικαίωμα του εκλέγεσθαι¹⁴⁰.

ιζ. Δικαίωμα Πραγματικής Προσφυγής και Αμερόληπτου Δικαστηρίου

Το άρθρο 47 του Χάρτη ορίζει ότι σε περίπτωση που παραβιαστούν τα δικαιώματα κάποιου και οι ελευθερίες του, τα οποία προστατεύονται από το δίκαιο της Ε.Ε., έχει το δικαίωμα να προσφύγει στο δικαστήριο. Το συγκεκριμένο δικαίωμα έχει αναγνωρισθεί ως γενική αρχή δικαίου από το ΔΕΕ¹⁴¹. Το σημείο αυτό του άρθρου 47 του Χάρτη αντιστοιχεί στο άρθρο 13 της ΕΣΔΑ, το οποίο αναγνωρίζει το δικαίωμα κάθε ατόμου να προσφεύγει ενώπιον εθνικής αρχής όταν παραβιάζονται τα δικαιώματά του που απορρέουν από την ΕΣΔΑ, έστω και όταν αυτό συμβαίνει από πρόσωπα που εκτελούσαν το δημόσιο καθήκον τους.

Συνεπώς, εφόσον δεν υπάρχει σε κάποιο από τα συμβαλλόμενα μέρη ένα ένδικο μέσο, στο οποίο μπορούν τα άτομα να προσφεύγουν για την προστασία των αναγνωρισμένων από την ΕΣΔΑ δικαιωμάτων τους, το γεγονός αυτό αποτελεί παραβίαση της ΕΣΔΑ και τα άτομα θεμελιώνουν δικαίωμα προσφυγής εναντίον του αυτού του συμβαλλόμενου μέρους¹⁴².

Επίσης το άρθρο 47 του Χάρτη ορίζει ότι το δικαστήριο θα πρέπει να είναι αμερόληπτο και ανεξάρτητο και να εκδικάζει τις υποθέσεις εντός εύλογου χρονικού διαστήματος. Το κομμάτι αυτό του άρθρου βασίζεται στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, το οποίο ορίζει ότι όλα τα άτομα δικαιούνται να προσφεύγουν σε αμερόληπτο και

¹⁴⁰ Αι. Δ. Σγουρίδου, Μ. Σ. Βάγιας, ο.π., σ 648

¹⁴¹ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 47

¹⁴² Στ. Ματθίας, Λ. Κ. Σταυρίτη (επιμ) ο.π. σ. 109

ανεξάρτητο δικαστήριο που πρέπει να εκδικάζει τις υποθέσεις τους σε εύλογο χρονικό διάστημα. Το δικαστήριο αυτό πρέπει να είναι αρμόδιο για επίλυση διαφορών που σχετίζονται με την καταπάτηση δικαιωμάτων, αστικής φύσεως υποχρεώσεων και υποθέσεων ποινικής φύσεως. Η απόφαση του δικαστηρίου θα πρέπει εκδοθεί δημόσια, όμως η δική μπορεί να τελεσθεί σε κάποιες περιπτώσεις κεκλεισμένων των θυρών.

Επίσης σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει και άλλα τρία επιμέρους δικαιώματα:

«α) το δικαίωμα ελεύθερης και ανεμπόδιστης πρόσβασης σε δικαστήριο

β) το δικαίωμα του προσώπου να τύχει, σχετικά με την υπόθεσή του, ακρόασης και

γ) το δικαίωμα της ισότητας δικονομικών όπλων μεταξύ των αντιδίκων»¹⁴³. Ταυτόχρονα το άρθρο 6 παράγραφος 1 της ΕΣΔΑ ορίζει ότι το δικαίωμα αυτό αφορά υποθέσεις ποινικού ή αστικού χαρακτήρα, όμως το ΕΔΔΑ με τη νομολογία του έχει διευρύνει το πεδίο εφαρμογής του. Ως αστικές υποθέσεις θεωρούνται γενικά όλες οι υποθέσεις που αφορούν τα αστικά δικαιώματα ή έχουν επιπτώσεις σε αυτά¹⁴⁴.

Το άρθρο 47 του Χάρτη μπορεί να βασίζεται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 της ΕΣΔΑ, όμως το δικαίωμα της δίκαιης δίκης δεν περιορίζεται μόνο για την εκδίκαση αστικών, ποινικών υποθέσεων και υποθέσεων που σχετίζονται με τα δικαιώματα, καθώς η Ε.Ε. είναι μια κοινότητα δικαίου¹⁴⁵.

Επιπλέον στις περίπτωση που κάποιο άτομο δεν διαθέτει τα χρήματα για να μπορέσει να προσφύγει ενώπιον του δικαστηρίου και να υπερασπιστεί τα δικαιώματά του παρέχεται σε αυτό το άτομο ευεργέτημα πενίας. Το σημείο αυτό περιέχεται στο τρίτο εδάφιο του άρθρου 47 του Χάρτη και επίσης το ΕΔΔΑ προβλέπει νομική αρωγή σε παρόμοιες περιπτώσεις¹⁴⁶.

¹⁴³ Στ. Μαθίας, Λ. Κ. Σταυρίτη (επιμ.), ο.π. σ.50

¹⁴⁴ Στ. Μαθίας, Λ. Κ. Σταυρίτη (επιμ.), ο.π. σ. 51

¹⁴⁵ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 47

¹⁴⁶ 2007/C 303/02 ο.π. 47

ιη. Τεκμήριο Αθωότητας και Δικαιώματα Υπεράσπισης

Το άρθρο 48 του Χάρτη αναγνωρίζει ότι κάθε κατηγορούμενος είναι αθώος μέχρι να αποδειχθεί σύμφωνα με το νόμο η ενοχή του. Ταυτόχρονα το ίδιο άρθρο αναγνωρίζει το δικαίωμα υπεράσπισης κάθε κατηγορουμένου.

Το συγκεκριμένο άρθρο έχει την ίδια έννοια και εμβέλεια με τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ¹⁴⁷. Στις δύο αυτές παραγράφους του άρθρου 6 θεσπίζεται ότι πρέπει να αποδειχθεί η ενοχή κάθε κατηγορουμένου, διαφορετικά το άτομο αυτό θεωρείται ότι είναι αθώο.

Επίσης αναγνωρίζονται κάποια επιπλέον δικαιώματα σε κάθε κατηγορούμενο, τα οποία είναι:

α) ο κατηγορούμενος θα πρέπει να πληροφορηθεί του λόγους για τους οποίους κατηγορείται, η πληροφορίες που θα του δοθούν σχετικά με το θέμα αυτό θα πρέπει να είναι στη γλώσσα του και λεπτομερέστατες, επίσης θα πρέπει να είναι μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα,

β) θα πρέπει να δοθεί στον κατηγορούμενο αρκετό χρονικό διάστημα ώστε να μπορέσει να προετοιμάσει την υπεράσπισή του,

γ) ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα να υπερασπιστεί τον εαυτό του μόνος του, να διορίσει κάποιο δικηγόρο της δικής του επιλογής και όταν δεν έχει τα χρήματα για να το κάνει, να του παρέχεται δωρεάν υπεράσπιση,

δ) ακόμη έχει το δικαίωμα να ζητήσει την εξέταση μαρτύρων υπερασπίσεως και

ε) σε περίπτωση που ο κατηγορούμενος δεν ομιλεί την γλώσσα του δικαστηρίου, έχει το δικαίωμα να του παρασχεθούν οι υπηρεσίες του διερμηνέα δωρεάν.

Τα δικαιώματα αυτά που παρέχονται στους κατηγορουμένους από το άρθρο 6 παράγραφος 3 της ΕΣΔΑ, απορρέουν και από άρθρο 48 του

¹⁴⁷ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 48

Χάρτη, γιατί σύμφωνα με το άρθρο 52 παράγραφος 3 τα δύο αυτά άρθρα έχουν την ίδια έννοια και εμβέλεια.

ιθ. Αρχές της Νομιμότητας και της Αναλογικότητας Αξιοποινών Πράξεων και Ποινών

Το άρθρο 49 του Χάρτη αποτελείται από τρεις παραγράφους, οι δύο πρώτες έχουν την ίδια έννοια και εμβέλεια με το άρθρο 7 της ΕΣΔΑ¹⁴⁸. Η πρώτη παράγραφος αναφέρεται στο γεγονός ότι εάν κάποιο άτομο διαπράξει μια ενέργεια, η οποία δεν θεωρούνταν καταδικαστέα την στιγμή που τελέστηκε, δεν μπορεί να καταδικαστεί μεταγενέστερα για αυτή του την πράξη. Επιπλέον η ποινή θα πρέπει να είναι ανάλογη εκείνης που προβλέπονταν από το νόμο κατά την τέλεση του αδικήματος. Όμως στην περίπτωση που μετά την τέλεση ενός αδικήματος θεσπιστεί μικρότερη ποινή τότε θα ισχύσει η μικρότερη ποινή. Στην δεύτερη παράγραφο αναφέρεται ότι το συγκεκριμένο άρθρο δεν μπορεί να επηρεάσει την τιμωρία ατόμου που έχει διαπράξει κάποια εγκληματική ενέργεια.

Το άρθρο 7 της ΕΣΔΑ αναφέρεται και αυτό στη μη αναδρομικότητα των νόμων και στην αναδρομικότητα της πιο ευνοϊκής ποινής, μόνο σε περιπτώσεις εγκλημάτων το άρθρο αυτό δεν έχει καμία απολύτως ισχύ.

Η τρίτη παράγραφος του άρθρου 49 του Χάρτη, εμπεριέχει την αρχή της αναλογικότητας της ποινής και του αδικήματος. Δηλαδή η ποινή που επιβάλλεται σε ένα άτομο επειδή διέπραξε κάποιο αδίκημα θα πρέπει να είναι ανάλογη του αδικήματος που διεπράχθη. Η συγκεκριμένη παράγραφος πηγάζει από τις συνταγματικές παραδόσεις των κρατών- μελών και από την νομολογία του ΔΕΕ¹⁴⁹.

¹⁴⁸ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 49

¹⁴⁹ 2007/C 303/02 ο.π. 49

κ. Δικαίωμα του Προσώπου να μη Δικάζεται ή να μη Τιμωρείται Ποινικά δύο Φορές για την Ίδια Αξιόποινη Πράξη

Το άρθρο 50 του Χάρτη αναγνωρίζει ότι κανένα άτομο δε μπορεί να καταδικασθεί δυο φορές για το ίδιο ποινικό αδίκημα, για το οποίο είτε έχει καταδικασθεί είτε έχει αθωωθεί. Το άρθρο αυτό δεν εφαρμόζεται μόνο μέσα στα κράτη- μέλη αλλά και μεταξύ των κρατών- μελών, καθώς ο κανόνας αυτός του δεδικασμένου έχει ενσωματωθεί στο κοινοτικό κεκτημένο¹⁵⁰. Το συγκεκριμένο άρθρο έχει την ίδια έννοια και εμβέλεια με το άρθρο 4 του εβδόμου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ όσον αφορά το εσωτερικό δίκαιο¹⁵¹.

Το άρθρο 4 του εβδόμου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ θεσπίζει και αυτό τον κανόνα του δεδικασμένου, σύμφωνα με τον οποίο κανένα πρόσωπο δεν μπορεί να δικασθεί δύο φορές για το ίδιο ποινικό αδίκημα εντός του ιδίου κράτους. Η απόφαση του δικαστηρίου θα πρέπει να είναι αμετάκλητη, είτε είναι καταδικαστική είτε αθωωτική. Στην περίπτωση όμως που υπάρξουν νέα στοιχεία τα οποία προέκυψαν μετά την απόφαση του δικαστηρίου ή στην περίπτωση που υπήρξε θεμελιώδης σφάλμα στη διαδικασία, τότε η δίκη μπορεί να επαναληφθεί. Το ίδιο άρθρο ορίζει ότι δεν επιτρέπεται καμία απόκλιση από το συγκεκριμένο άρθρο, σύμφωνα με το άρθρο 15 της ΕΣΔΑ.

κα. Απαγόρευση Κατάχρησης Δικαιώματος

Το άρθρο 54 του Χάρτη απαγορεύει την κατάλυση κάποιου από τα προβλεπόμενα από τον Χάρτη δικαιώματα ή ελευθερίες, επίσης δεν επιτρέπει την επιβολή επιπλέον περιορισμών πέρα από τους προβλεπόμενους από τον Χάρτη.

Το άρθρο αυτό του Χάρτη αντιστοιχεί στο άρθρο 17 της ΕΣΔΑ το οποίο ορίζει ότι δεν δύναται καμιά διάταξη της να ερμηνευθεί έτσι ώστε

¹⁵⁰ 2007/C 303/02 επεξήγηση του άρθρου 50

¹⁵¹ 2007/C 303/02 ο.π. 50

να επιτρέπεται η κατάχρηση κάποιου δικαιώματος με τέτοιο τρόπο, ώστε να καταλύονται τα περιλαμβανόμενα στην ΕΣΔΑ δικαιώματα και ελευθερίες. Οι μόνοι περιορισμοί που επιτρέπονται είναι οι προβλεπόμενοι από την ΕΣΔΑ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τις βασικότερες διαφορές των δυο κειμένων είναι το δικαίωμα που δίνεται από την ΕΣΔΑ στους πολίτες των συμβαλλομένων μερών να μπορούν να προσφύγουν εναντίον οποιοδήποτε κράτους ενώπιων του ΕΔΔΑ. Με την ατομική προσφυγή το άτομο έχει αποκτήσει τη δύναμη να προστατεύεται από τυχόν παραβιάσεις της ΕΣΔΑ που διαπράττονται εναντίον του. Επίσης η ΕΣΔΑ θεσπίζει διατάξεις που δίνουν τη δυνατότητα στα συμβαλλόμενα μέρη να μπορούν να «παραβιάσουν» κάποιες από τις διατάξεις της, σε περιπτώσεις δημοσίου κινδύνου, τηρώντας όμως πάντα την αρχή της αναλογικότητας.

Αντίθετα, ο Χάρτης καλύπτει ένα μεγάλο μέρος κοινωνικών δικαιωμάτων, τα οποία δεν καλύπτονται από την ΕΣΔΑ, η οποία περιορίζεται μόνο στην προστασία των ατομικών δικαιωμάτων. Τα κοινωνικά αυτά δικαιώματα πηγάζουν κυρίως από τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη και από το παράγωγο κοινοτικό δίκαιο. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό του Χάρτη που τον διαχωρίζει από την ΕΣΔΑ είναι το γεγονός ότι αποτελεί μια μορφή κανόνων για τα όργανα της Ε.Ε., τους οποίους τα όργανα αυτά θα πρέπει να τους τηρούν κατά τη νομοθετική διαδικασία άλλα και τα κράτη- μέλη, όταν εφαρμόζουν το κοινοτικό δίκαιο. Επίσης ο Χάρτης θεσπίζει διατάξεις που απαγορεύουν την κλωνοποίηση ατόμων, ένα θέμα που θα μπορούσε να εγείρει πολλές διαμάχες.

Θέλοντας να μην δημιουργηθούν ανακατατάξεις των αρμοδιοτήτων της Ε.Ε. και των κρατών μελών, ο Χάρτης δεν ενσωματώνεται στις συνθήκες, έτσι τα δικαιώματα που συμπεριλαμβάνει δεν δημιουργούν νέες αρμοδιότητες¹⁵² για τα κράτη- μέλη και για την Ε.Ε., επομένως οι πολίτες δεν μπορούν να τα θίξουν¹⁵³.

¹⁵² Τριανταφύλλου, «Η Προστασία των δικαιωμάτων του Ανθρώπου μέσω της ΕΣΔΑ μετά την 1^η Ιουνίου 2010», Αρμενόπουλος, Μηνιαία νομική επιθεώρηση, τευχ. 6 Ιούνιος 2011, 65^ο έτος, σ 911

¹⁵³ «Η Ενσωμάτωση του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις Συνθήκες Άσκηση Συνταγματικού Δικαίου ή πολιτική Ρητορεία», εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2003, σ 74

Από την άλλη πλευρά η ΕΣΔΑ αποτελεί παγκόσμιο σημείο αναφοράς για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, καθώς τα άτομα με τη βοήθεια του ΕΔΔΑ μπορούν να καταπολεμήσουν τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους.

Ο Χάρτης σαν όργανο του ΔΕΕ μπορεί να αποτελέσει ένα μεγάλο όπλο για τη υπεράσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων¹⁵⁴. Η υπεράσπιση αυτή αφορά παραβιάσεις που γίνονται από την Ε.Ε., τα όργανά της κατά την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου και από τα ίδια τα κράτη- μέλη. Ο χαρακτήρας του ΔΕΕ είναι να εξασφαλίζει την τήρηση, την εφαρμογή και την ερμηνεία του ευρωπαϊκού δικαίου¹⁵⁵ και κατ' επέκταση και των διατάξεων του Χάρτη. Επομένως το ΔΕΕ σε καμία περίπτωση δεν έχει αρμοδιότητα να εξετάζει ατομικές προσφυγές όπως γίνεται με το ΕΔΔΑ.

Όσον αφορά τις διατάξεις που συμπεριλαμβάνουν τα δύο αυτά κείμενα, ο Χάρτης θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα πιο ολοκληρωμένο κείμενο, καθώς δεν περιορίζεται μόνο στα ατομικά δικαιώματα. Ταυτόχρονα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως πρωτοποριακό αφού συγκεντρώνει τα ατομικά, κοινωνικά, πολιτικά, αστικά, οικονομικά δικαιώματα, τα δικαιώματα των πολιτών της Ε.Ε. και τα επονομαζόμενα νέα δικαιώματα σε ένα κείμενο.

Παρ' όλα αυτά ο Χάρτης δεν παρέχει καμία προστασία στο κάθε άτομο ξεχωριστά, όπως ακριβώς συμβαίνει με το ΕΔΔΑ, το οποίο έχει όχι μόνο αποδώσει δικαιοσύνη αλλά έχει ερμηνεύσει την ΕΣΔΑ με τέτοιο τρόπο ώστε να συμβαδίζει πάντα με τις κοινωνικό- πολιτικές περιστάσεις κάθε εποχής.

¹⁵⁴ M. Cartabia, "Europe and Rights Taking Dialogue Seriously", *European Constitutional Law Review*, Vol 5, Iss1 31-5-2009, p 7

¹⁵⁵ Β. Σκουρή, «Η Μεταρρύθμιση των Ευρωπαϊκών Συνθηκών και οι Επιδράσεις της στην Κοινοτική Δικαιοσύνη», *Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου*, Τόμος 30, τευχ. 1, Ιαν- Μαρτ. 2010, σ 11.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αμίτσης Γ. (επιμ.), Τσατσαρέλη Ε.(μτφ.), «*Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης : δίκαιο και πρακτική*», Αθήνα 2001, εκδόσεις Παπαζήση.
- Μαθίνας Στ., Σταυρίτη Λ. Κ. (επιμ.), «*Η Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην Ευρώπη*», Αθήνα- Κομοτηνή 2005, εκδ Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- «*Η Ενσωμάτωση του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις Συνθήκες Άσκηση Συνταγματικού Δικαίου ή πολιτική Ρητορεία*», εκδ. Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2003
- Beddeard R., “*Human Rights and Europe*”, London 1980, Sweet and Maxwell, First Edition 1973.
- Gavouneli M., Kuriakopoulos V., “*Olympia II: Human Rights in the 21st Century*”, Athens- Komotini 2002, Ant. N. Sakkoulas Publishers.
- Jacobs F. G., White R. C.A., «*The European Convention on Human Rights*», 2nd ed., Oxford: Clarendon Press, 1996.
- Reid K., “*A Practitioner’s Guide to the European Convention of Human Rights*”, London 1998, Sweet and Maxwell.

Αρθρογραφία

- Αργαλιάς Π., «Θεσμικές Αλλαγές Σύμφωνα με την Συνθήκη της Λισσαβόνας», *Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου*, Τόμος 30, τευχ. 4, Οκτώβριος- Δεκέμβριος 2010.
- Κ.Π. Βατάλης, «Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης», *Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου*, Τόμος 30, τευχ. 3, Ιούλιος- Σεπτέμβριος 2010.
- Γκριζάρη- Ξανθοπούλου Α., «Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ μετά την Συνθήκη της Λισσαβόνας», *Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου*, τόμος 31, τευχ. 1, Ιανουάριος- Μάρτιος 2011.

- Παπαγεωργίου Ι., «Το άσυλο και η μετανάστευση μετά τη Συνθήκη της Λισσαβόνας», *Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου*, Τόμος 30, τευχ. 4, Οκτώβριος- Δεκέμβριος 2010.
- Παπαδημητρίου Γ., «Δεσμευτική Ισχύς του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων», *Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου*, τόμος 22, τευχ. 2, Απρίλιος- Ιούνιος 2002.
- Παπαδοπούλου Λ., «Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην ενωσιακή έννομη τάξη», *Το Σύνταγμα, Διμηνιαία Επιθεώρηση Συνταγματικής Θεωρίας και Πράξη*, Αντ. Ν. Σάκουλα.
- Σκουρή Β., «Η Μεταρρύθμιση των Ευρωπαϊκών Συνθηκών και οι Επιδράσεις της στην Κοινοτική Δικαιοσύνη», *Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου*, Τόμος 30, τευχ. 1, Ιαν- Μαρτ. 2010.
- Τριανταφύλλου, «Η Προστασία των δικαιωμάτων του Ανθρώπου μέσω της ΕΣΔΑ μετά την 1^η Ιουνίου 2010», *Αρμενόπουλος, Μηνιαία Νομική Επιθεώρηση*, τευχ. 6 Ιούνιος 2011, 65^ο έτος.
- Cartabia M., “Europe and Rights Taking Dialogue Seriously”, *European Constitutional Law Review*, Vol 5, Iss1 31-5-2009.
- Hinarejos A., “Recent Human Rights Developments in the EU Courts: The Charter of Fundamental Rights, the European Arrest Warrant and Terror List”, *Human Rights Law Review*, Vol. 7, Iss 4.

Σ υ ν θ ή κ ε ς – Έ γ γ ρ α φ α

- Ανακοίνωση της Επιτροπής Σχετικά με τη Νομική Φύση του Χάρτη του των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [Έγγραφο COM (2000) 644 τελικό]
- Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2010/C 83/01)
- Επεξηγήσεις Σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων 2007/C 303/02

- Ευρωπαϊκή Συνθήκη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου όπως έχει τροποποιηθεί από το 14^ο Πρωτόκολλο
- Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2010/C 83/02)
- Protocol 14- The Reform of the ECHR, (ΕΔΔΑ)
- Putting the Charter of Fundamental Rights into Practice [COM 2010 573]

Νομολογία ΕΔΔΑ

- 3510/71 Case of Ireland v. The United Kingdom
- 8691/79 Case of Manole v. The United Kingdom
- 137010/80 Case of Niemietz v. Germany
- 14038/88 Case of Soering v. The United Kingdom
- 41135/98 Affaire Ahmet Arslan et Autres c. Turquie
- 9207/03 Case of Evrim Oktem v. Turkey
- 12050/04 Case of Mangouras v. Spain
- 44362/04 Case of Dickson v. The United Kingdom
- 18768/05 Case of Saghinadze and others v. Georgia
- 31276/05 Case Women on Waves and others v. Portugal
- 35151/05 Case of Bekir-Ousta and others v. Greece
- 30814/06 Case of Lautsi v. Italy
- 37060/06 Case of J.M. v. The United Kingdom
- 1033/07 Case of Xiros v. Greece
- 25762/07 Case of Schwizgebel v. Switzerland
- 61498/08 Case of Al-Saadoon and Mufdhi v. The United Kingdom

Ηλεκτρονικές Πηγές

- <http://www.hellenicparliament.gr> Επίσημη ιστοσελίδα της Βουλής των Ελλήνων

- <http://www.europa.eu> Επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- <http://www.ombudsman.europa.eu> Επίσημη ιστοσελίδα του Ευρωπαίου Διαμεσολαβητή
- <http://www.echr.coe.int> Επίσημη ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
- <http://www.europarl.europa.eu> Επίσημη ιστοσελίδα Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
- <http://www.coe.int> Επίσημη ιστοσελίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης
- <http://www2.mfa.gr> Επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών
- <http://tosyntagma.ant-sakkoulas.gr/> Το Σύνταγμα, Διμηνιαία Επιθεώρηση Συνταγματικής Θεωρίας και Πράξη